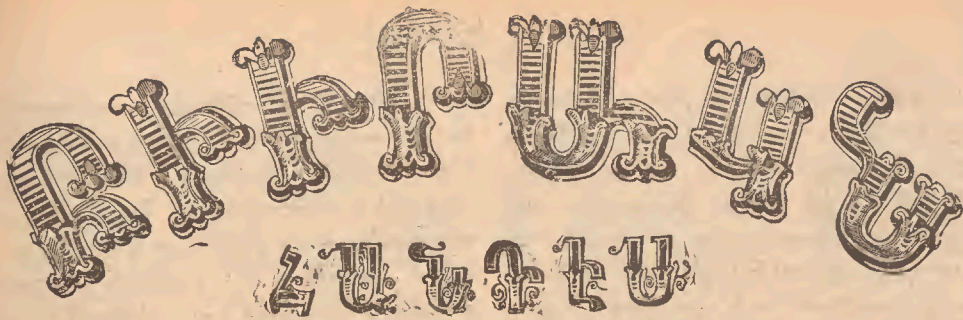

Ազգային, Գիտական, Գրական եւ Քաղաքական

ԻԳ. ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 8

||

18 ՓԵՏՐՎԱՐ 1905

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1. ԲԻՐՈՍԿԻ Շաբաթերի Տարեկան բաժնեգինն է Պոլսոյ եւ Գաւառներու համար 50 դր., Արսասահմանի համար՝ 5 րուպլի. կամ 12 ժրանց կամ 2 ¹/₂ տոլար, թղթատուքեան ծախք մեր վրայ: — 2. Ձեռնէ կը ծախուի հասք 40 փարայի: — 3. « ԲԻՐՈՍԿԻ » ի վերաբերեալ բաժանորդագին, նամակ կամ ո եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել Կ. Պոլիս, Պոլսոյ Հանուսի միջոցաւ՝ Թոպերդ Գօլէն, Բրօժ. Յակոբոս Զ. Ճէնիգեանի: — 4. Անվանար նամակ կամ գրութիւն չընդունուիր. — 5. Տասը օրինակի բաժանորդ գանդին մէկ օրինակ նուր կը տրուի:

Ս. ԳԻՐՔԻՆ ՈՒՇԱԳՐԱԻ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բ.

Ուրիշ ուշագրաւ կէտ մըն ալ սա է որ Ս. Գիրքը մեր մտքին կը մօտենայ, կը մարդէ, կը զօրացնէ զայն՝ որպէս զի անոր միջոցով իր յաղթական ընթացքը յառաջ վարէ մեր մարդկային բնութեան մէջ, եւ այս առաջին քայլը առնելէ վերջ՝ հասնի նոյն իսկ սրտին: Գիրքի կ'ընէ միտքը, որպէս զի սիրտն ալ գրաւէ: Արդարեւ զարմանալի է անոր ազդեցութիւնը մեր զգացումներուն ու մեր սիրոյն վրայ: Ինչո՞ւ է որ մարդիկ անոր շատ մը մասերը իրենց յիշողութեան կը յանձնեն. եւ Ս. գրական բազմաթիւ համարներ գտնուած են շատերու յիշողութեան մէջ. պատճառը այն է որ անոնք կը սիրեն Ս. Գիրքը: Կրնա՞ք գտնել ուրիշ բանաստեղծութիւն մըն ալ որ այնչափ բազմաթիւ մարդոցմէ սորվուած ըլլայ ինչպէս սորվուած է ԻԳ. Սաղմոսը, այդ հո-

յակապ բանաստեղծութիւնը: Բոլոր գրականութեան մէջ ի՞նչ կայ որ այնքան ընդհանրական կերպով սիրուած ըլլայ որչափ է անուանի որդւոյն առակը: Կրնա՞ք գտնել մարդ մը, կին մը, տղայ մը բոլոր քրիստոնեայ աշխարհին մէջ որ չսիրէ Տէրունական աղօթքը: Ո՛չ ապաքէն ամէն մարդ, մինչեւ իսկ սկեպտիկներ սովորութիւն ըրած են իրենց տրամութիւնը կամ ուրախութիւնը շատ անգամ բացատրել Ս. գրական լեզուով: Ու երբ երկրիս վրայ մարդուն համար ա՛լ չմնար մարդկային համակրութիւն, ու բարեկամներ ա՛լ մարդասէր խօսք մը չունենան, չէ՞ որ մարդ կը դառնայ Աւետարաններուն, ու հոն կը գտնէ մեր Տէրոջը անսպառ գործը:

Եւ ո՞րքան մեծ է նաեւ այս գիրքին դուրսէնը մեր կամքին վրայ: Անիկա մեր

միտքը ու զգացումները կը գործածէ իրենւ պողոտայ կամքին հասնելու: Ան այնպէս կ'արթնցնէ մեր խղճմտանքը, այնպիսի յըստակութեամբ մը կը պարզէ մեր առջեւ արդարութեան գաղափարականը՝ որ մեզի կամքընել կուտայ ու Աստուծոյ օգնութիւնը կանչել կուտայ հասնելու այն փողփողուն գաղափարականին: Հազարաւոր, բիւրաւոր մարդիկ նայած են այս զարմանալի հայելիին մէջ եւ հոն տեսած են ինքզինքնին մեղսալից, նայած են այս գաղափարականին վրայ եւ ներշնչուած են մաքառելու, բոլոր ուժովին հասնելու համար անոր: Տկար եւ վարանող կամքեր զօրացած են այս Գիրքով եւ անյողողող քայլերով յառաջացած են սրբութեան ու անմահութեան շաւիղէն:

Նկատեցէք զայն, եթէ կ'ուզէք, սոսկ իբր գիրք մը, իբր գրականութիւն մը, անշատ իր հոգեկան արդիւնքներէն, եւ տակաւին պիտի տեսնէք թէ լոկ իբր գրականութիւն՝ մեծ եւ անզուգական զօրութիւն մը ունի ան: Ո՞ր գրական գիրքը, ո՞ր գրականութիւնը ասոր չափ ուսանողներ ունեցած է, ուսանողներ որոնք առաջին կարգի մտաւոր կարողութիւններ ու նուիրում ունեցած են: Ամենէն մեծ բանաստեղծները ու փիլիսոփաները՝ չատ մը մեկնիչներ, չատ մը աշակերտներ ունեցած են: Բայց ասոնց ամէնուն թիւը բոլոր քրիստոնեայ աշխարհին մէջ բերէք բազմատեցէ՛ք անոնց թուոյն հետ որոնք իրենց կեանքը նուիրած են Ս. Գիրքերը ուսանելու, և պիտի գտնէք թէ, այդ ուսանողներու կամ մեկնիչներու թիւը շատ աննշան կոտորակ մը կը կազմէ Ս. Գիրքի մեկնիչներու թուոյն քով: Այս գիրքին վրայ գրուած հատորները, մատենադարանները համրանքէ վեր են, գրեթէ երեւակայութենէ ալ վեր են. ու այդ հատորներու հեղինակներուն շատերը՝ աշխարհիս ամենէն մեծ միտքերէն եւ ընարեւագոյն հոգիներէն են:

Ս. Գիրքին մէկ ուրիշ ուշագրաւ յատկութիւնն ալ իր վերջին աստիճանի խորհուրդ գրգռող եւ ստեղծիչ բնութիւնն է:

Ամենամեծ հեղինակներէն, ատենաբաններէն եւ բանաստեղծներէն խիստ շատերը յայտարարած են թէ, իհնէ Ս. Գիրքին կը պարտին իրենց մեծութիւնը: Շէյքսպիր, որուն գերազանց մեծութիւնը ամէն մարդ կ'ընդունի, լեցուն է Ս. Գիրքով: Ուէպըսթըրի վեհաշուք խօսքերը ու Լինքոնի վերջին աստիճանի պարզ խօսքերը հաւասարապէս սոգորուած են Աստուածաշունչին ոգիովը, ու շարունակաբար ցոյց կուտան անոր զօրութիւնը եւ կը ցոլացնեն անոր գեղեցկութիւնը: Միեւնոյնը որոշակի կը տեսնենք բոլոր մեր երանաշնորհ հայրերու մեծիմաստ ատենաբանութեանց, գեղեցիկ բանաստեղծութեանց եւ հոգեշունչ շարականներուն մէջ: Մինչև անգամ անոնք որ կը մերժեն անոր կրօնական առաջնորդութիւնը և կ'ուրանան զայն բոլորովին, տակաւին չեն կըրնար խուսափիլ այն ազդեցութենէն զոր ան ի գործ դրած է անոնց մտքին վրայ: Քանզի կը տեսնեն թէ անոր մեծ մարդիկն են այն հերոսները եւ անոր վարքի օրինակները այն գաղափարականները՝ որոնց անոնք կոչուած կ'ընեն ընազդօրէն եւ անդիմադրելի կերպով, ո՛ր ատեն որ ձայնով ու գրիչով կը խօսին իրենց ընկեր արարածներուն: Քանզի իրօք ո՞ւր կրնանք գտնել հերոսներ որոնք հաւասար ըլլան Մովսէսի, Պօղոսի, Սրբոյն Յովհաննու եւ անոնց նմաններուն: Ո՞ւր կրնանք գտնել կեանքի իտէալ մը որ հասնի Ս. գրական իտէալի բարձրութեան:

Բայց այս յիշուած ուշագրաւ կէտերը աւելի կը վերաբերին Ս. Գիրքի գրագիտական ազդեցութեան: Եւ սակայն Անոր ամենէն եղական հանգամանքը կը տեսնուի մարդոց վրայ ունեցած իր կրօնական ազդեցութեան մէջ: Ամէն Քրիստոնէական քարոզութեանց խարիսխը ու հիմն է: Յառաջ քան զՔրիստոս հազարաւոր դպիրներ եւ ուսանողներ անոր հին տնտեսութեան մասը դարբնով բացատրեցին ու քարոզեցին Հրեաներուն: Քրիստոսէ վերջ իբր երկու հազար տարիէ ի վեր բիւրաւոր եկեղեցական պաշտօնեաներ իրենց ամբողջ կեանքը

տուած են հասկնալու եւ հռչակելու այն ճշմարտութիւնը որ կը պարունակուի այս մէկ հատիկ փոքր հատորին, Աւետարանին մէջ, Եւ ամէն տեղ անոնց աշխատանքը գլխաւոր ազդեակ մը եղած է նկարագիրի բարեկարգութեան ու վերականգնումի մէջ, ընկերութիւնը մաքրելու եւ ապահովելու մէջ, Ամենէն մեծ յանցանքները ու ոճիրները Ս. Գիրքի մէջ գտած են ոչ թէ միայն իրենց յանդիմանութիւնը ու պատիժի համոզումը, այլ նաեւ թողութեան ապահովութիւն՝ զղմամբ ու ճշմարիտ ապաշխարութեամբ, եւ յոյս՝ ձողովարելու չարին գերութիւնէն: Այս գիրքը մարդոց սորվեցուցած է մարդասիրութիւն, ներողամտութիւն, համբերութիւն, քաղցրութիւն, անձնուրացութիւն ու սէր: Եւ ոչ թէ սորվեցուցած է միայն. ուրիշ գիրքեր ալ կան ատիկա ընող, բայց Ս. Գիրքը՝ մատնանիչ ըրած է այն զօրութիւնը որ կը կարողացնէ զանոնք հասնելու այս բաղձալի ու պատուական յատկութեանց: Անոր ազդեցութեան ներքեւ մարդիկ ոչ թէ միայն սրբութեան զմայլողները ու գովաբանողները եղած են, այլ եղած են նաեւ անձնապէս սուրբ: Շատ արեւցողներ աղատագրած է իրենց ախորժակէն, մօլիները իրենց մոլութիւնէն, ագահները իրենց անյաղութիւնէն, թեթեւաբարոնները լուրջ ըրած է, կրօնը ծաղրողները բարեպաշտ, հայհայիչը՝ ակնածու: Կասեցուցած է գողին, մարդասպանին ու անձնասպանին ձեռքը: Տգէտ հեշտասէրներուն սիրտը տաքեցուցած է՝ ու զանոնք փոխակերպելով մարդասէր ըրած է, գէշեր ցերեկ մարդկային տառապանքը սփռելու եւ ամօքելու աշխատող մարդասէր: Իր հզօր հոգեւոր ձեռքին մէջ բռնելով ամենէն յոռի ու վատթար մարդիկը, ըլլան անոնք Ափրիկեան վայրենիներ կամ քաղաքակրթեալ երկրի վերաբերեալ ամենաստորին էակներ, զանոնք ըրած է մաքուր, ճշմարիտ, խոնարհ ու օգտակար մարդիկ ու կիներ:

Աստուածաշունչի եզական զօրութեան նկատմամբ պատմական ապացոյցը այս է, իր ամենէն պարզ ու անկատար ուրուագիծով: Ասոնք ամէնքը եղելութիւններ են, ու գործնական կեանքի մէջ տեսնուած շօշափելի իրողութիւններ զորս կարելի է մէկիկ մէկիկ յառաջ բերել հաստատելու համար ինչ որ ըսուեցաւ: Մենք հոս միայն եղելութեան մէկ ընդհանուր շրջագիծը նկարեցինք, ու զայս ընելէ վերջ կարգը կուգայ որ հարցնենք թէ ի՞նչ է պատճառը այս եղելութեանց: Ի՞նչ է որ կուտայ այս գիրքին գերազանց կենսականութիւն մը ու զօրութիւն մը:

Որ գրական արժանիքը ըլլալու. չէ այդ պատճառը, թէպէտ ոչ ոք կրնայ ժխտել այդ արժանիքը: Ոչ ալ ի՞նչ բարոյականը ըլլալու է պատճառը, որչափ ալ որ բարձր ու մաքուր ըլլայ ան: Միտքի, սիրտի ու կամքի վրայ անոր ունեցած ազդեցութիւնն ալ ըլլալու չէ բուն պատճառը, թէպէտ անուրանալի է թէ շատ նշանաւոր աստիճանով մը ունի այդպիսի զօրութիւն մը անոնց վրայ: Այս գիրքին ամենէն ուշագրաւ ու եզական յատկութիւնը այն Աստուծոյ նկարագրին մէջ է, զոր ան կը յայտնէ, հին կտակարանին Եհովան ու նոր կտակարանին Յիսուսը: Բայց այս կէտին վրայ յատկապէս պիտի խօսինք յաջորդ Գ. յօդուածով մը:

ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃԷՃԻՋԵԱՆ

ՄԵՐ ՈՐԲԱՆՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՋԱՐԸ

Տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ԶԱՏԿԻ երկուշաբթի օրը Պրուսայի մէջ:

Յը խնդրուի զրկել տեսակ տեսակ ձեռագործներ եւ իրեղէններ, որոնք դիւրաւ կրնան ծախուիլ յօգուտ հաստատութեանս:

3—5

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՆԻԻԹԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՅԱՐԳԱՆՔ

Դիտեր եմ թէ՛ մեր մէջ բացառութիւն է որ հանրային հաստատութեան մը մէջ պաշտօնավարող անձի մը մատուցուի յարգանք մը երբ ան կը մեկնի կը բաժնուի իր հին պաշտօնէն, վարժապետ մը, օրինակի համար, կրնայ տասը քսան տարի պաշտօն վարել դպրոցի մը մէջ, բայց երբ ո՛ր և է պատճառով հեռանայ կամ մանաւանդ հեռացուի անկէ, ա՛լ անկարելի է յուսալ ո՛ր և է յարգական բառեր իրեն այնքան տարիներու պաշտօնավարութեանը մասին: Ու ճի՛շդ այսպէս նաև բոլոր ուրիշ պաշտօններու համար ալ, որոնք հանրային կրնան կոչուիլ իրենց բնութեամբը:

Քարոզիչ մը, որ նմանապէս տարիներով մնացեր ու հովուեր է այսինչ քաղաքը, երբ կը հեռանայ անկէ, պատրաստ եղէ՛ք լսելու անարգական խօսքեր իբե տեւէն: Կարծես թէ՛ պարապ տեղը հո՛ն մնացեր էր ան՝ տարիներով: Վերջին բոպէին, մեկնումի պահուն՝ ժողովուրդը չուզեր վերջին յարգանք մը վճարել անոր, և ընդհակառակը՝ նո՛յն իսկ տեսակ մը սովորութիւն եղած է մեկնողին կամ գործը ձգողին տալ վերջին... հարուած մը, հրատարակելով անոր իրական կաս ենթադրական թերութիւնները:

Իբրեւ երրորդ օրինակ կրնայինք նոյն իսկ յիշել բժիշկը, որ դարձեալ իբրև հանրային մարդ՝ սովորաբար ետեւէն կը քըննադատուի երբ տեղափոխութիւն մը կը կատարէ: Ուստի ելք լրագրին մէջ առիթ ունեցանք կարդալու թէ՛ Ազգ. Հիւանդանոցի Պատ. Հոգաբարձութիւնը բարի խորհուրդը եւ տրամադրութիւնը ունեցեր էր գեղեցիկ նուէրով մը վերջին յարգանք մը մատուցանելու մեկնող բժշկապետին՝ Տօթ. Ն. Տաղաւարեանի՝ իրաւամբ կրնանք մխիթարուիլ եւ մտածել թէ՛ սովորաբար տեսնուած կերպերէն տարբեր եղանակով ալ կարելի է վերաբերուիլ մեկնող

պաշտօնեայի մը, գործէն հեռացող պարտաճանաչ անձի մը հետ:

Կը յիշեմ որոշապէս թէ՛ որքա՛ն տարբեր բաղդի մը արժանացաւ այդ նոյն հաստատութեան մէկ ուրիշ բժշկապետը, որ սակայն աշխարհ գիտէ թէ անհունապէս օգտակար դարձաւ Ազգ. Հիւանդանոցին, եւ որ այսօր կը վարէ այդ նոյն պաշտօնը օտար միջավայրի մը մէջ:

Անձի խնդիր չկայ ինծի համար: Սկըզբունք մը կայ մէջտեղը: Երբ ո՛ր և է հաստատութիւն՝ ա՛յսինչ պաշտօնեային պէտքը ու օգտակարութիւնը տեսնելով՝ տարիներով կը պահէ զայն, չեմ հասկնար թէ ի՛նչ տըրամաբանութեամբ կրնայ գէշ խօսիլ անոր ետեւէն, երբ այլ ևս ո՛ր եւ է պատճառով անիկա իր յարաբերութիւնները խզած կ'ըլլայ այն նոյն հաստատութեանէն: Իր տարիներու աշխատութիւնը պէտք է որ ապահովէր իրեն վերջին յարգանքի իրաւունքը, գործէն քաշուելէ ետք:

Ու, ահա՛ ճիշդ ատոր համար է որ կ'արժէ խնդակցիլ անոնց, որ խելք ըրին այսքա՛ն խելացի կերպով վարուիլ Ազգ. Հիւանդանոցի մեկնող բժշկապետին հետ: Ասիկա ինքնին իրաւունքն էր մեկնողին. վասնզի կասկած չկայ թէ յիշեալ Տոթթորը իր բոլոր հոգին կը դնէր գործին մէջ, ու այսօր շատեր կրնան վկայել թէ՛ ո՛րքան անձնուիրաբար ծառայած է այդ կարեւոր Ազգ. Տան: Այս չէր սակայն բուն կէտը: Այդքան աշխատելէ, այս աստիճան անձնուիրաբար ծառայելէ վերջ ալ՝ չգնահատուիլ մը կայ, որ ջլատիչ ազդեցութիւն մը կը գործէ մեր հանրային պաշտօնէավարութեան վրայ:

Ազգ. Հիւանդանոցի Պատ. Հոգաբարձութեան կողմէ՛ մեկնող բժշկապետին նուիրուած ոսկի ժամացոյցը ոսկեղէն դաս մը, օրինակ մը կը դնէ մեր առջեւ: Չթերանալ վերջին յարգանքի արտայայտութեան մէջ, մոռնալով ամբողջ անցեալ մը տքնութեան ու օգտակարութեան:

ՄԻԿԷԼ ՍԵՐՎԱՆԴԵՍ

«ՏՕՆ ՔԻՇՕՐԴ»-Ի ՀԱՄԱՐ

Գիրքերու գիրքը, անսահման գիրք մը, երեւակայութեան, իմաստութեան եւ անգին սրախօսութեան զանոնքով, որուն հեղինակը իր ամէն մէկ ընթերցողին սիրտին մէջ սրբացած է:

Իր նկարագրած հերոսին բազմադիմինքն-կարագիրը անգամ մըն ալ ցոյց կուտայ հեղինակին արուեստին ներութիւնը եւ կը բացատրէ այս գիրքին գտած անմիջական յաջողութեան եւ տեւական համբաւին պատճառները: Ասպետը եւ քաղքենին միացած կը կազմեն այս զարմանալի դիւցազնեղութեան հերոսը: Որքա՛ն տարբեր, եւ սակայն որքա՛ն ալ նման են իրարու: Տօն Քիշօր՝ վտիտ ու կորաքամակ բայց կրակոտ ասպետականութիւնով լեցուն: Սանքօն՝ կոշտ, շաղկրատ, ճարտար խորամանկութիւնով, եւ սակայն անձնուէր ու խելացի: Մէկուն անձնական նկարագրին իւրաքանչիւր գիծը կը համապատասխանէ միւսին նկարագրին գլխովին հակառակ բայց անոր շատ մօտիկ եւ նմանող գիծի մը: Տօն Քիշօր՝ «ազնիւ միտք մըն է, չեղած», վեհ երեւակայութիւններով, որոնք ժամանակին գիրքերուն ընթերցանութիւնովը ծնած են իր մէջ: Սանքօ անտաշ միտք մըն է, իր տիրոջ մէջ ազդուած եւ անոր նկարագրին յատկանիւններովը կոկուած: Միայն ընչասիրութեան հրապոյրովը կամ Քիշօրի երեւակայութեան հմայքին տակ է որ Սանքօի խելքը գլուխը կուգայ: Ամէն բան հասարակ դատողութեան լոյսին մէջ կը տեսնէ: Իր առակի կարգ անցած խելացիութիւնը, ինքնին արժանի է արդէն առակի կարգ անցնելու: Իրեն համար, կ'ըսէ իր լաւագոյն թարգմանիչներէն մէկը, Ֆիցմօրիս Բէլլի, ամենաազդուող հացը, ամենալաւ ցորենէ շինուած է, ալած ձուկը՝ կարմրախայտէ, վառեակները աղնուական տիկիներ են, հողատէրը՝ պահպան ասպետն է, պանդոկը՝ ժողովարան կան գղեակ: Ու նորէն Տօն Քիշօր ունի՝ իր պայծառ վայրկեանները, եւ կը տեսնէ որ իր վրայ խնդացած են... բայց յաջորդ

վայրկեանին կախարդանքը նորէն կը ծանրանայ իր վրայ: Սպառազինուած ասպետներու փաղանքի մը վրայ գրոհ կուտայ, եւ կը տեսնէ որ քանի մը տասնեակ ոչխարներ սպաններ է: Մամպրինոյի զուտ ոսկի սաղաւարտը աւարի կուտայ, եւ կը տեսնէ որ միւս մարդոց համար նափրիչի սովորական կոնք մըն է: Ափ մը տիտաններու վրայ յարձակում կը գործէ եւ հողմաղօրիքի մը թեւերը դինքը կը կասեցնեն ու կը հարուածեն: Իր հաւատքը չափէն աւելի կատարեալ է, իր վստահութիւնը չափէն աւելի վստահ:

Այս մեծ հեղինակութեան ստացած համբաւին ուրիշ մէկ պատճառն ալ իր մէջ գտնուած զուարթախոհութիւնը եւ մարդասիրութիւնն է: «Եթէ կ'ուզէք գիտնալ թէ ի՞նչ է զուարթախոհութիւնը (humour) կ'ըսէ Լօուէլ, կարդացէք Տօն Քիշօրը: Ատիկայն տարրն է, որուն մէջ ամբողջ պատմութիւնը կ'աւելի, կը շարժի եւ իր գոյութիւնը կը պահէ, եւ որ պատմութեան ընթացքին մէջ կը բոցավառի եւ կը յուզուի ֆօսֆօրափայլ ծովի մը պէս որ նաւու մը հետքին կը հետեւի: Սօսքս գիրքին ծիծաղաշարժութեանը վրայ չէ, որմէ շատ եւ երբեմն չափազանցօրէն շատ կարելի է գըտնել հոն, այլ ատոր ալն աւելի խոր եւ աւելի նրբին տեսակին վրայ որ հեռաւոր նմանութիւններ եւ հիմնական աննմանութիւններ թելադրելով, իրապէս արժանի է զուարթախոհութիւն (humour) անունին»:

Այս աւելի նրբին զուարթախոհութիւնն է, որով Սերվանդէս սրտազրաւ ոճերու ամբողջ շարք մը կը գծէ, եւ ա՛տ է որ մտացի ընթերցողին համար գիրքին գլխաւոր հրապոյրներէն մէկը կը կազմէ: Երիտասարդները եւ մտածելէ խորշող անձերը կը հրապուրուին անոր կատակաբանութիւններէն եւ զուարճաբանութիւններէն, բայց, ինչպէս կ'ըսէ Բրօքս. Բաուէլ իր թղթակցութիւններուն մէջ, «Մարդ քանի ծերանայ, Սերվանդէսը այնքան շատ կը սիրէ, կը

սորվի աւելի լաւ գնահատել զուարթախօսութեան տակ քողարկուած սիրոյ մը Շէքսպիրեան խորութիւնը» :

Ոչ մէկը անկէ աւելի սէր ունեցած է իր մարդ-ընկերին հանդէպ, լաւագոյն բարեկամութիւն մը անոր ըղձանքի վայրկեաններուն, աւելի անկեղծ գութ՝ անոր հանդէպ, անոր վիշտերուն եւ սխալներուն համար : Ծաղրանքի բոլոր սրամօրէն քաշուած քողերուն մէջէն կը լսէ «Հանդարտ, տխուր նշուագը մարդկայնութեան» եւ անով յաղթահարուած տեղի կուտայ մինչեւ գորովալի ներողութեան առջեւ, մինչեւ արցունքներու առջեւ : «Երբ իսկ մինչեւ արցունքներու առջեւ» : «Սէրվանդէսի մէջ մեծ տկարութիւնը, կ'ըսէ Վիքթօր Հիւկօ, գաղափարականը ծաղրելը կը թուի : Մօտէն նայեցէք, եւ իր ժպիտին մէջ արցունքներ պիտի տեսնէք» :

«Կատարեալապէս մարմնացած, եւ նիւթականութեան ստորնաքարէ կապերովը անյուսօրէն շղթայուած պէտք է ըլլայ միտքը, կ'ըսէ Չարլըս Լէմպ իր յախուռն ոճով, որպէսզի տեսած չըլլայ պատկերը, վեհանձն, հանճարեղ Տօն Քիչօդը. անջատուած Սանքօի պղծող ընկերակցութենէն, կամ Դօզինադէ բլուրներուն վրայի թափառումներէն : Ատանկ մէկը կէսը միայն կարդացած է իր գիրքին, խնդացած է, չփոթելով հեղինակին նպատակը որ էր... արցունք» :

Այս լաւագոյն տարրը «Տօն Քիչօդ»ի երկրորդ հատորին մէջ աւելի շեշտուած է քան թէ առաջինին : Սէրվանդէս վէպը գրած միջոցին էր որ այդ փոփոխութիւնը տեղի ունեցաւ : Աչքին զարկաւ իր ճեղքած երակին հարստութիւնը, իր երեւակայած երկու մեծ նկարագիրներուն խորունկ թելադրութիւններով լեցուն ըլլալը : Առաջները իր նպատակն էր իր ըսածին համեմատ : «Խեղկատակ նմանութիւններ ընել, եւ եթէ կարելի ըլլար բնաջինջ ընել ասպետութեան դիւցազներգութիւնները, որոնցմով իր հայրենակիցներուն միտքերը մոլորած եւ վարակ-

ուած էր» : Այս բանին մէջ կատարեալապէս յաջողեցաւ : Մէկ հարուածով սպաննեց ապականիչ գրականութիւնը : Այս ծայրայիղ անհեթեթութիւններէն մէկը անգամ չերեւցաւ Սպանիոյ մէջ 1604էն ետքը :

Բայց իր հանճարը իր իսկ ձեռքովը դրած կապերը փրցնելով, զայն քչեց մարդկային մտքին չափ հարուստ, եւ մարդկային կեանքին չափ ընդարձակ դաշտերուն մէջ : Ան հիմա «կ'ապրի — անգամ մըն ալ գործածելով Mr. Ֆիցօրիս Քէլլիի լեզուն, որուն շատ բան կը պարտի Սէրվանդէսը ուսումնասիրող անգլիացիին — կ'ապրի ամէն ժամանակներու մէջ, իբրեւ անպարտասելի ստեղծիչ մը, անբաղդատելի humorist մը, ճշմարտութեան եւ սիրոյ արուեստը ճանչցող մը : Իր ուղղափառութիւնով, իր զուարթութիւնով, իր դրաւիչ լաւատեսութիւնով, իր աննկուն քաջութիւնով ամբողջ մարդկային ազգը իրեն բարեկամ դարձուցած է : «Տօն Քիչօդ»ի վեց հարիւր վաթսուներեք անձերուն մէջ չկայ հատ մը որ ծայրայեղօրէն գէշ ըլլայ : Մարդկային բնութեան հանդէպ այս լայն մարդասիրութիւնն է, այս խորին սէրը, այս վեհանձն գնահատումը որ սիրելի կ'ընէ Սէրվանդէսը սերունդներուն, որոնք իր մեծ գլուխ գործոցին մէջ սահման եւ քաջալերութիւն գտած են իրենց ամենափայլուն յոյսերուն համար :

Գալով «Տօն Քիչօդ»ի նշանակութեան, աւելորդ պիտի ըլլար հոս երկարօրէն ծանրանալ այդ նիւթին վրայ : Անթիւ լուսաբանութիւններ տրուած են եւ նորեր ալ պիտի տրուին որքան ատեն որ կարդացուի այդ գիրքը : Որովհետեւ ինչպէս բնութեան, հանճարին համար ալ կարելի է ըսել թէ, անոր արտադրութեանցը մէջ կա՛յ «չատաւելի կնճոռոտ բան մը» միակ կամ շատ մը անձերու՝ միակ կամ շատ մը սերունդներու աչքին հասողութենէն անդին : Դարերը նորանոր եւ անտեսանելի խորութիւններ կը տեսնեն «Տօն Քիչօդ»ի նշանակութեան մէջ, ինչպէս «Փառուղ»ին, «Համլէթ»ին կամ

Տանդէ Ալիկիէրիի «Երկնային կառակերգութեան» մէջ, կարելի է գայն կարդալ իբրև անձնաւորումը Սէրվանդէսի կամ սպանիական ժողովուրդին, կամ աւելի լայնօրէն՝ մարդկութեան: Այս վերջին բացատրութիւնը Սէնթ-Պէօլինն է որ գայն կը կոչէ «Մարդկութեան գիրքը»: Լուսէլ գայն կը նկատէ «Բարեմիտ և զուարթախոհ երգիծանք մը doctrinaire բարեկարգիչներուն վերայ, որոնք կը պնդեն, հակառակ բոլոր պատմութիւններու և փորձառութիւններու, սա համոզումին վրայ թէ, մարդկային ընկերութիւնը մարդկային խելքին մէկ հընարքն է, կամ մարդկային խորամանկութեան մէկ նենգութիւնը, եւ ոչ թէ բնական պատճառներէ առաջ եկած բարեշրջութիւն մը»:

Բայց, ինչպէս իրաւամբ ըսուած է «Սէրվանդէսի փառքը տեւական վէպ մը գրած ըլլալուն մէջ է, որ երբեք չմտնէր զուտ ալաբանութեան սահմանին մէջ, եւ որ սակայն մեր մէջ պարզ, զուարճութենէ շատ աւելի բարձր գգացում մը արթնցնելու տեւական կարողութիւնը կը պահէ իր մէջ»: Բօրի կոչած «Սէրվանդէսի վէպին լուրջ եղանակը» մեծապէս օգնած է իր տեւական եւ աշխարհածաւալ հռչակին: Որովհետեւ, ինչ որ ալ ըսուի, դժխէմ է այս աշխարհը, եւ մենք պէտք ունինք այն դիւցազնութեան զոր մեզի ներշնչելը Սէրվանդէսի ամենագլխաւոր նպատակը եղած է: Ամէն ինչ որ անբնական է, ըլլայ գրականութեան, ըլլայ կեանքի մէջ, ատելի է այս ճշմարիտ արուեստագէտին եւ ճշմարիտ մարդուն համար: Ոչ մէկ մարդային բան տունջութիւն ունի իրեն հետ, բայց ոչ մէկ անճիշդ կամ ստորին բանի կրնայ հանդուրժել: Սէրվանդէս իր ընկեր-մարդուն եռանդուն սիրողն է, և իր պատմութիւնը թէեւ ձեւով ծիծաղաշարժ, սակայն լեցուած է մարդկութեան սիրով:

Թարգմ. անգլ. Լ. Մ.

Թ. Ա. ՍԻՏ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Իզմիրի ֆրանսերէն Լա Ռեֆօրմ թերթը հետեւեալ ուշագրաւ տեղեկութիւնը կը հաղորդէ, զոր հաճոյքով կ'արձանագրենք «Բիւրական»ի մէջ, որովհետեւ ճշմարտապէս պատիւ բերող պարագայ մըն է ան որչափ խնդրոյ առարկայ անձնաւորութեան, նոյնչափ ալ իր պատկանած համայքին:

Լա Ռեֆօրմ կը գրէ.—

«Թերթիս մեծայարգ խմբագիր Պ. Գ. Պուպլի, ինչպէս կը յիշուի, ասկէ առաջ գրած էր այս էջերուն մէջ «Խաղաղութեան համար» խորագրով գեղեցիկ յօդուած մը՝ ներշնչուած այն ազնուամիտ խօսքերէն, զորս արտասանած էր Ֆրէտէրիք Բասիի՝ ի նպաստ խաղաղութեան: Պ. Գ. Պուպլի իր յօդուածը պարունակող թերթը զրկած էր Ֆրէտէրիք Բասիի, հասկցնելու համար խաղաղութեան մեծ առաքելին թէ՛ մեր երկրին մէջ ջերմապէս կողմնակից են իր մարդասիրական ազնիւ գաղափարներուն:

«Իբր պատասխան այդ առաքումին՝ մեր համակրելի Խմբագիրը ստացած է հետեւեալ նամակը, զոր հրատարակել՝ մեզ պատիւ կը համարինք»:

Մեծ. Տիար Գէորգ Պուպլի
փաստաբան

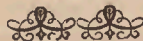
Իզմիր

Բարիդ, 10 փետր. 1905

Կ'երկնչիմ անպատասխան ձգելէ ձեր նամակը եւ ձեր յօդուածը, որոնց համար երախտապարտ եմ ձեզ:

Ընդունեցէք իմ յապաղած, բայց անկեղծ շնորհաւորութիւններս: Հաղորդեցի մեր ընկերութեան քարտուղարութեան՝ ձեր բարի տրամադրութիւնները՝ ի նպաստ մեր ջանքերուն:

ՖրէՏԷՐԻԲ ԲԱՍԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ Ս. ԳԻՐՔԻ ԴԱՍԵՐԸ

ԵՒ

“Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ե Ր,”

Կիրակնօրեայ Ս. Գիրքի դասերը առաջին անգամ միսիոնարներու ձեռքով հաստատուած են Հայ Աւետ. եկեղեցիներու մէջ եւ այսօր համարձակաբար կրնանք ըսել թէ՛ Հայ Աւետարանականները իրենց ունեցած Ս. Գիրքի հմտութեան մեծ պաշարը կը պարտին՝ անցեալ կէս դարու մէջ հրատարակուած Աւետարեւ, կրօնական գիրքերէ եւ քարոզութիւններէ վերջ՝ գլխաւորաբար՝ այդ կիրակնօրեայ Ս. Գիրքի դասերուն, որոնք տեղի կ'ունենան կիրակի օրեր, ընդհանրապէս երկրորդ պաշտամունքի միջոցին, որ մէկ ժամ կը տեւէ առհասարակ, որուն կէս ժամը յատկացուած է դասախօսութեան (խումբ խումբ կարգերու կը բաժնուին, դասի ժամանակ) մէկ քառորդը հոգեւոր երգերու, աղօթքի եւ ընթերցումի եւ մէկ քառորդ ժամն՝ ալ պաշտամունքին առաջնորդողը կը սահմանէ օրուան դասին վրայ համառօտ բացատրութիւններ տալու կամ հակիրճ քարոզ մը խօսելու:

Սկիզբները՝ շատ տարիներ՝ Հայ Աւետարականները Ս. Գիրքի դասերու համար՝ հայերէն դասագիրք ունեցած չեն ձեռքերին: Ամէն եկեղեցի ազատաբար ընտրած է Ս. Գիրքէն մաս մը ուսանելու համար, որուն դասագիրքը եղած է միայն Ս. Գիրքը: Սակայն վերջին տարիներու մէջ Պայպլ-Հաուզ շատ լաւ կարգադրութեամբ մը ամէն տարի հրատարակեց Ս. Գիրքի դասերու կիրակնօրեայ հայերէն դասագիրքեր, որոնք ընդհանրապէս կը թարգմանուին անգլերէն լեզուով հրատարակուած «Միջազգային կիրակնօրեայ գալուցի Ս. Գիրքի դասեր»-ու հատորներէն: Այդ հայերէն դասագիրքերէն Պայպլ-Հաուզի մէջ առատօրէն պատրաստ կը գտնուին երեք հատոր (իւրաքանչիւրը մէկ տարուան դասերու համար) պատուական եւ կանոնաւորապէս դասաւորուած դասագիրք-

քեր, (1) «Հին Կտակարանի պատմութիւն»ը, (2) «Պատմութիւն Յիսուսի Քրիստոսի ըստ Աւետարանաց» (3) «Առաքելական եկեղեցի» կամ Յիսուսի Առաքելներուն գործերուն եւ անոնց զրած թուղթերուն պատմութիւնը եւ բացատրութիւնները, որոնք իրենց պատուականութեանը համար իբրեւ Ս. Գիրքի դասագիրքեր երկար ատեն գործածուած են Պարտիզակի բարձր, վարժարանի դասարաններուն մէջ:

Կիրակնօրեայ այդ դասերու ամէն վարժապետ եւ վարժուհի գիտէ թէ՛ անցեալ տարուան Ս. Գիրքի հայերէն դասագիրքը ո՛րքան համառօտ անկարգ եւ անխամպատրաստուած էր: Այդ դասերը պատրաստողները ժամանակ ունեցած չէին ճիշդ ժամանակին ամբողջ հատորը հրատարակելու: Եւ շատ արագաբար ու անխնամ գործելով, հազիւ հազ կրցան առաջին վեցամսեան պատրաստել եւ անկէ վերջը՝ փոխանակ երկրորդ վեցամսեայի մը՝ երեք ամսուան դասագիրք մը հրատարակեցին եւ անկէ վերջը տարիին չորրորդ եռամսեան ալ ճիշդ ժամանակին չկրցան հասցնել, եւ հրատարակուածն ալ ուշագրաւ պակասներ ու սխալներ կը պարունակէր իր մէջ: Եթէ հարկ ըլլայ կրնանք մէկրկ մէկրկ ցուցնել զանոնք: Այնպէս որ մեզի այն ատեն այնպէս թուեցաւ թէ՛ Ս. Գիրքի դասերու հայերէն դասագիրքերու վերջին օրերուն հասած ենք:

Եւ իրօք ալ այնպէս եղաւ, քանի որ այս տարուան դասերուն համար յատուկ դասագիրք մը չհրատարակուեցաւ, եւ Աւետարեւ՝ սկսաւ գրեթէ ամէն շաբթու հրատարակել Ս. Գիրքի դաս մը, որ պիտի տրուի իր հըրատարակութենէն երկու շաբաթ վերջը՝ (որպէսզի թերթերը գաւառներն ալ հասնին) բոլոր Հայ Աւետ. եկեղեցիներու մէջ: Աւետարեւի այս տարուան հրատարակած դասերը—ցարդ հրատարակուած ութը դասերէն դատելով—Յիսուսի կեանքէն են եւ մեծ մասամբ առնուած՝ Յովհաննէսի Աւետարանէն: Այս նոր դասերը բաղդատելով «Պատմ. Յիսուսի Քրիստոսի» հայերէն դասագիրքին

հետ, սա հինգ մեծ տարբերութիւնները կամ աւելի ճիշդ՝ պակասները կը գտնենք. — Աւետարանի դասերը չունին (1) Գրիստոսի կենաց ժամանակագրութիւնը և դասերու բաժանումը, (2) ընդհանուր եւ ընդարձակ ծանօթութիւնները (3) ներածութիւնները, (4) ոսկեղէն համարները, (5) քաղուածները: Աչքի զարնող տարբերութիւն մըն ալ սա է թէ՛ Աւետարանի դասերը հարցարան չունին, եւ միայն դասի համարները նշանակուած և անոնց վրայ տրուած են այնպիսի բացատրութիւններ՝ որոնցմէ կրնան օգտուիլ միայն մեծերը եւ աւելի դասատուները: Բացատրութեանց մէջ միշտ կը հանդիպինք Բրոֆ. Կոտէի եւ Տօքթ. Տատսի անուններուն, որոնց վրայ որոշ ծանօթութիւն չունին ընթերցողները մեծ մասամբ: Ո՛րչափ գոհ պիտի մնայինք եթէ յիշեալ անձերուն գիտական եւ չոր բացատրութեանց վրայ աւելցուած տեսէինք Տօքթ. Ուիլիամ Կուտէի հոգեւոր բարձր խորհրդածութիւնները, յուզիչ զգացումները եւ խղճի ուղղեալ շինիչ հոգեւոր հարցումները, որոնք դասին բուն հոգին երեւան կը հանեն եւ հոգեւոր արթնութիւն մը առաջ կը բերեն կիրականօրեայ դասերու ունկնդիրներուն մէջ:

Ուշագրաւ պարագայ մըն ալ սա է թէ, այս տարուան դասերն ալ՝ նախորդ տարուան նման՝ պատմական կարգով չեն դրուիր: Իրարու յաջորդող դասերուն մէջ կան ժամանակագրական եւ պատմական իրողութիւններ, որոնք զանց առնուած են: Աւելի աղէկ, օգտակար չըլլա՞ր Գրիստոսի կեանքի պատմութիւնը ամբողջովին լաւ մը ուսումնասիրել, այդ վսեմագոյն կեանքին ամէն օղակներուն վրայէն կարգով անցնիլ, հոգ չէ թէ այդ դասերը երկու երեք տարի տեւեն:

Սակայն ալ աւելի ուշագրաւ տարբեր նախութիւնը սա թուեցաւ մեզ թէ, ի՞նչ զօրաւոր պատճառներով՝ այդ կիրականօրեայ Ս. Գիրքի դասերը պէտք էին հրատարակուիլ շարթէ շարթ Սւետարանի մէջ: Արդեօք նոր դասագիրք մը պատրաստելու իրօք

ժամանակ չկա՞ր, եւ Կ. Պոլսոյ եւ Գաւառի Հայ Աւետ. ժողովուրդներու բոլորին տուններն ալ Աւետարան կը մտնէ՞, որպէս զի մեծ ու պզտիկ կարող ըլլան այդ դասերը կարդալ եւ պատրաստուիլ կիրականօրեայ դասերուն: Եթէ այո՝ ըսելիք չունինք: Բայց եթէ ոչ՝ ինչո՞ւ համար արդէն պատրաստուած վերեւ յիշուած երեք պատուական դասագիրքերէն մէկը դարձեալ այս տարի չտրուելու ժողովուրդին ձեռքը: Իրօք ատիկա լաւ կերպ մը, հնարք մըն էր Աւետարանի բաժանորդները շատցնելու, եւ շատ հաւանական է որ կիրականօրեայ այդ դասերուն գոնէ այն դասատուները որոնք ասկէ առաջ Աւետարանի բաժանորդագրուած չէին, բաժանորդագրուեցան, կիրականօրեայ դասերու մէջ լուծեան չմատնուելու համար: Կը շնորհաւորենք Աւետարան իր այդ նարպիկութեան, հեռաեստութեան և յաջողութեան համար: Բայց անդին ժողովուրդին մեծ զանգուածը. եթէ գոնէ ասոր երեք չորրորդը կամ կէսը Աւետարան չստանար, ի՞նչպէս կրնան օգտակար ըլլալ Աւետարանի կիրականօրեայ դասերը: Մենք մեր մասին բոլոր սրտով ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ կիրականօրեայ Ս. Գիրքի դասերուն պատճառով, ամէն Հայ Աւետարանականի տուն Աւետարան մը մտնէր. սակայն իրողութիւնը մեծ մասամբ քաջալերական չպիտի գտնենք, որովհետեւ ժողովուրդին մեծ մասը, մանաւանդ գաւառին մէջ, տարեկան ոչ թէ 30 դահեկան այլ 30 փարս տալ չուզեր թերթի համար: Իրերու այս կացութեան մէջ՝ կիրականօրեայ օգտակար դասեր չսպասենք Հայ Աւետ. եկեղեցիներէն: Անշուշտ անուրանալի է թէ՛ կիրականօրեայ դասատուները եւ պաշտամունքին առաջնորդները ճիշտաբար պէտք եղածը պիտի խօսին ու բացատրեն, սակայն դասերուն ներկայ գտնուողներուն միայն փոքր մասը — անոնք որ բաժանորդ են Աւետարանի — պիտի կրնան տալ այդ բացատրութիւնները որոնք կը գտնուին Աւետարանի սիւնակներուն մէջ: Ըստ իս, պէտք է ամէն տարուան համար՝ նախորդ տարիներու նը-

ման վաթսուներեկ օրը իր փարանոց դասագիրքը մը—որմէ ամէն տուն գոնէ մէկ օրինակ կրնայ գնել—պատրաստել, կիրակնօրեայ դասերը հետաքրքրական և օգտակար ընելու համար:

Այս առթիւ անհրաժեշտ կը համարիմ գրել թէ՛ կիրակնօրեայ Ս. Գիրքի դասերը շատ կանոնաւոր կրնան ըլլալ եթէ դասատուները մասնաւոր տետրակներու մէջ նըշանակեն իրենց աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներուն, մեծ ու պզտիկ ունկնդիրներուն անունները, շաբթէ շաբաթ ճշդ են ներկայանալու ու բացակաները, բացակաները զգուշացնեն եւ նոյն իսկ թիւ դնեն տրուած պատասխաններուն համեմատ, եւ բարոյապէս քաջալերելու համար տարին 2—3 անգամ կիրակնօրեայ Ս. Գիրքի դասերու հանդէսներու առիթով՝ մասնաւոր յիշատակութիւններ ընեն լաւ դաս պատրաստողներուն եւ յաջող սլառասլառներ տուողներուն համար: Ատոնք պիտի ըլլան նորութիւններ, որոնց նկատմամբ շատ անոգի եւ անտարբեր կը գտնուին կիրակնօրեայ Ս. Գիրքի դասերու ուսուցիչները:

Ս. ՄԱԿԱՐԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱԶԽԱՐՀ

ՌԱՏԻՈՍԸ ԵՒ ԻՐ ԿԵԱՆՔԸ

Ի՞նչ են վերջին ժամանակներս գտնուած ճառագայթումներուն աննշտութիւնները կեանքին հետ: Անոնք կը ներգործեն կենդանիներու եւ բոյսերու հիւսկէններուն վրայ: Մարդ կրնա՞յ սպասել անոնցմէ իր ցաւերուն համար սիրտիւմ մը: Ամէն անգամ որ քիմիագէտները նոր տարրով մը կ'օժտեն գիտութիւնը, միեւնոյն հարցումները մեր մտքին առջեւ կը ներկայանան: Բնախօսներն ու բժիշկները նորագիտ տարրին վրայ կը յարձակին, եւ երբեմն կը պատահի որ ճաշարներու եւ գործերու վրայ կատար-

ուած բազմաթիւ փորձերէ վերջ, անոնց վրայ բուժիչ յատկութիւններ երեւան հանեն, որոնցմէ հիւանդները պէտք է աճապարեն օգուտ քաղել, որովհետեւ անոնց զօրութիւնները յաճախ ա՛յնքան վաղանցիկ են որքան խորհրդաւոր:

Ք. ճառագայթներէն վերջ, եւ գրեթէ միեւնոյն ախտաբանական սահմանին մէջ, ռաւսիումի արտաթորումները մեծ յոյսեր տալու վրայ են: Մաղթենք որ այդ յոյսերը ի դերեւ չնլին. բայց ինչ որ ալ յայտարարուի մեզի, պահանջինք լաւ ապացոյց մինք մեզ համոզուած հռչակելէ առաջ: Արդարեւ, այս ինչ բժիշկը կը կարծէ թէ ռաւսիումը քաղցկեղը (չիրիփէնչէ) բուժելու յատկութիւնը ունի, ուրիշ մը թոքախտի դեղն ու դարմանը կը նկատէ զայն եւ ուրիշ մըն ալ յամառ անդարներու (կէս գլխացաւ) դէմ անոր աղբիւրկութիւնը կը գովէ: Մէկը կը հաւատէ որ ռաւսիումը զգայականութիւնը կ'արթնցնէ, մինչդեռ ուրիշ մը կը փաստէ թէ, ընդհակառակը կը թմրեցնէ: Յայտնի է որ չափը կ'անցընեն, Առանց բնաւ ուրանալ ուղեւոր ու միեւնոյն դեղը կրնայ ներգործել տարբեր բնութեամբ հիւանդներու վրայ, կը կարծեմ որ խոհեմութիւն է չվստահիլ անոնց որ, չարադաններու համայնադեղերուն նման, ամէն բան, ոտքերու կօշտերը ինչպէս եւ հարբուիք, միեւնոյն դեղով բժշկել կը յաւակնին: Երբ այս վերջին ամիսներու բժշկական մամուլը կարդայիք, պիտի կարծէիք թէ ռատիումը այս տեսակ համայնադեղ մըն է:

Անոր մէջ կը գտնուի ահուելի աղբիւր մը ուժերու, որոնց վերլուծումը տակաւին վերջացած չէ: Ծառ մը տեսակէտներով այս մարմինը տակաւին խիստ տարօրինակ եւ խորհրդաւոր կը մնայ. աւելորդ է ըսել թէ երբ կենդանի էակներու վրայ կ'ուզուի կիրարկել զայն, ամենամեծ զգուշութիւններ պէտք է ձեռք առնուին:

Կը յիշուի թէ ինչպէս առաջին անգամ իր բնախօսական ազդեցութիւնները երեւան բերաւ այրուցքներու միջոցով: Պէք էր,

որ «ուրանիոմ»-ին ճառագայթադործունէութիւնը գտած է, իր բաճկոնի գրպանին մէջ կրելով վեց ժամ ապակիէ խողովակ մը, որ քանի մը տեսիկրամ «ոստիոմ»-ի ազ կը պարունակէր, ոչինչ չզգաց, բայց տասը օր վերջը ոստիոմը զրուած գրպանին ամէնէն մօտիկ տեղը մորթին վրայ կարմրութիւն մը նշմարեց։ Այդ կարմրութիւնը ճիշդ ապակիէ խողովակին տարածութիւնը ունէր. անիկա հետզհետէ աւելի մութ գոյն առաւ, մորթը թափեցաւ և թարախոտ վէրք մը յառաջ եկաւ որ, շնորհիւ յարատեւ խնամքներու, ամիսէ մը հազիւ սպիացաւ։ Տէր եւ Տիկին Գիւրի, ոստիոմի գիւտը ընողները, շատ անգամ իրենց մատները այրած են այդ նիւթէն, պազ վիճակին մէջ, որովհետեւ ոստիոմը տաք չէ, սրքան որ ալ ջերմութիւն կ'արտադրէ եւ անոր ներգործելու կերպը տակաւին հանելուկ մըն է։

Ռատիոմէն առաջ եկած մահացու պարագաներ մինչեւ հիմա տեղի ունեցած են ախտատանոցի կենդանիներուն վրայ, մուկերու կամ հնդիկ խողերու վրայ, որոնք քանի մը ժամ ենթարկուելէ վերջ մեծաքանակ ճառագայթներուն կը մեռնին, կամ իրարմէ շատ զանազան կենդանաբանական խումբերու պատկանող ստորին կազմուածքներուն վրայ։ Անուշ ջուրի փոքրիկ խեցեգետինները օրինակի համար, 12էն 24 ժամ վերջը կը մեռնին, սեւ մըջիւնները միայն 8 ժամ ոստիոմին շարունակական ազդեցութենէն վերջ։ Եթէ ենթարկուած տեղութիւնը աւելի կարճ ըլլայ, մահը քանի մը օր վերջը վրայ կը հասնի։

Մեզ զբաղեցնող ճառագայթումները միջբողանքու վրայ ձգուելով կը խանգարեն անոնց զարգացումը եւ երբեմն ալ բոլորովին զայն կը կասեցնեն։ Բոյսերու հունտերը կ'ամլացնեն, ինչպէս նաև սպիտակ մանանխը եւ Զրկոտեմը։ Անոնք դողողներուն եւ գորտերուն շերտիւկներու աճումը կ'ուշացնեն ու կը խանգարեն անոնց փոխակերպութիւնը, այնպէս որ հրէշներ ծնունդ կ'առնեն։ Ընդհանուր կերպով անոնք մատաղ

բջիջներու վրայ կը յարձակին մանաւանդ իրենց ներգործութիւնը կը կեդրոնացնեն բջիջային կորիզներու գունաւորող սկզբունքին վրայ։ Նիւթ որ իւրացումի եւ աճեցումի երեւոյթներուն մէջ գլխաւոր դերը կը խաղայ, Զարմանալի չէ ուրեմն որ ճառագայթումներու ազդեցութիւնները կը զանազան ունիւրենց սաստկութեան տեսակէտով տարիքին եւ ազդեցութեան ենթարկուած հիւսկէններու փոխադրականութեան համեմատ, վերնամաշկերը որոնք միշտ կը նորոգուին, ինչպէս եւ սաղմնային հիւսկէնները, որոնք այնքան արագօրէն կը ձեւափոխուին, ամէնէն աւելի զգայուններն են անոնց ներգործութեան առջեւ։ Նոր կազմուած հիւսկէնները, ընդհանրապէս թրթուրներուն՝ ինչպէս նաեւ սերունդի ազդակները, ինչպէս նաև արու կամ էգ հաւկիթները, հոգ չէ թէ ըլլան զիրենք արտադրող գեղձերուն մէջ կամ դուրսը, առաջին հարուածը կրողներն են։

Կուռթի գրուած հաւի հաւկիթներուն կեղեւին վրայ կիրարկուած ոստիոմի փոշին ծնունդ կուտայ հրէշաւոր վառեակներու։ Անձեւութիւնները մանաւանդ արտաքին մաշկին վրայ տեղի կ'ունենան։ Մահանաբար արդիւնքները ոստիոմի քանակին եւ ցուցադրութեան տեղութեան համեմատ կը փոխուին։

Ռատիոմի ամէնէն աւելի նշանակելի ազդեցութիւններուն մէջ կը գտնուին նաեւ անոնք որ փոքրիկ ստնաւորներու ուղեղին եւ ողնածուծին վրայ կ'ազդեն։ Այս ազդեցութիւնները անդամալուծութիւն առաջ կը բերեն։ Մէկ քանի օր մկնատի մը վրայ ոստիոմի խողովակ մը դնել բաւական է մէջը գտնուած մուկերը անդամալուծելու կամ մեռցնելու համար։ Ինչ որ հետաքրքրական է, սա է թէ ազդեցութիւնը բնական մեծութեան չէ. այրուցներու պարագային պատահածին նման է։ ճառագայթումներէն ազդուած հիւսկէնները նոր յատկութիւններ կ'ստանան որ աւելի կամ նուազ երկար առեւ թաքուն կը մնան, յանկարծակի կերպով երեւան ելլելու համար այն վայրկեանին

որ ատեն բնաւ այդ բանին չէր սպասուելու։ Այսպէս գրեթէ զուտ ռատիոմի խողովակի մը ճառագայթներուն ենթարկուելով 48 ժամ երկու տարիքոտ մուկեր, 22 օր վերջ միայն երեւան եկած է անդամներու անդամալուծութիւն, որ անոնց մահովը վերջ գտած է։ Եթէ փոխանակ տարիքոտ մուկերու մատաղ մուկերու վրայ կատարուի փորձը, ազդեցութիւնը շատ աւելի չուտով երեւան կուգայ, երեւոյթին վերլուծումը ցոյց տուած է որ պատճառը գանկն է, որ արգելք կը հանդիսանայ ճառագայթումներուն եւ հետեւաբար, կը պաշտպանէ ուղեղը այնքան աւելի ազդեցիկ կերպով որքան աւելի տարիքոտ ու հաստ է։ Ծագարները, որ սովորաբար այդ ճառագայթումներու ազդեցութենէն խուսափիլ կը թուին, կ'անդամալուծին իրենք ալ, երբ ասոնց գանկին վրայ ծակ մը բանալէ վերջ ճառագայթներու ազդեցութեան ենթարկուին։ Ծնարիտ է որ չունեցող միւսնոյն պարագաներուն մէջ դէմ կը դնեն։ Ինչո՞ւ։ Կ'անդիտանանք պատճառը, ինչպէս որ կ'անդիտանանք թէ ինչո՞ւ համար միւսնոյն ճառագայթումները որոնք մուկերու մազերը կը թափեն ճագարներունը կը բուսցնեն։ Տարբերութիւններ են ասոնք որոնց պատճառը գտնելէ հեռու ենք. անոնք նոյն իսկ միւսնոյն տեսակէն եղող անհատներու վրայ կը նշմարուին. բան մը որ բժիշկը աչքի առջեւէ պէտք չէ հեռացնէ մարդուն վրայ կատարած փորձերուն մէջ։

*
* *

Հաստատուած է որ Ք. ճառագայթները յաջող ապաքինումներ կատարած են։ Արդ՝ ռատիոմի ճառագայթները ֆիզիքայէս անոնց մօտիկ ազդականը ըլլալ կը թուին, հետեւաբար ներքի է անոնցմէ ալ լաւ արդիւնքներ սպասել, վերեւ առաջ բերուած բոլոր փորձերուն մէջ խիստ զօրաւոր ռատիոմ գործածուած է եւ հետեւանքները աւելի կամ նուազ քայքայիչ եղած են։ Բայց աւելի փոքր քանակով ռատիոմը մնաս

չհասցնելու ինչո՞ւ համար քանի մը տասնեակ կամ քանի մը հարիւրեակ ուրանիի հաւասար ճառագայթումներ, որոնք յաճախ պիտի նորոգուէին, պիտի չկրնային բժշկել այսինչ կամ այն ինչ ջղային հիւանդութիւնները։ Հանքային ջուրերու ճառագայթագործունէութեան վրայ կատարուած խուզարկումները այս մասին շատ քաջալերիչ են։ Հակառակ որ այնքան վիճաբանուած է, առանց իրարու հետ ալ համաձայնելու, անոնց անուրանալի ներգործութեան մեքենականութեանը վրայ, բժիշկներու մեծամասնութիւնը տակաւին կը վերագրէ անոնց ազդեցութիւնը այն աղերուն, որոնք լուծուած կը գտնուին ջուրերուն, եւ որոնք լողցողներու մորթէն կը ծծուին եղբիւր։ Ուրիշներ կը հաւատեն թէ ջուրերու մէջ լուծուած, կազերն են միայն ազդեցիկ, ուրիշներ ալ շատոնց ի վեր ջերմական, ելեկտրական կամ ուրիշ հոսանուտի մը գոյութիւնը կ'ընդունին, որուն կը վերագրեն այդ ջուրերու ապաքինարար յատկութիւնը։ Այս վերջինները ուրեմն բնաւ չգարմացան լսելով որ բոլոր հանքային ջուրերը ճառագայթագործօն են եւ թէ անոնք որ մեծ չափով այս յատկութիւնը ունին, ինչպէս կասկածային ջուրերը Աւստրիոյ մէջ եւ Փլոմպիէնները Փրանսայի մէջ, հանքային նիւթերու կողմէ ամէնէն աղքատներն են։ Ապագան պիտի ըսէ թէ ի՞նչ է այդ ջուրերուն ներգործութիւններուն մէջ ճառագայթումներու բաժինը. արդէն հիմակուց այդ բաժինը կարեւոր ըլլալ կը թուի, եւ սակայն պէտք է ըսել որ այդ ջուրերու ճառագայթումին կարողութիւնը վերջին աստիճան տկար է։ Դիտունները ուրեմն պիտի կրնան ներշնչուիլ այս իրողութիւններէն, ռատիոմով ջղային հիւանդութիւններու, եւ ընդհանրապէս ցուերու բուժումին մէջ։

Տօքթ. Տարիէ, ակնաբոյժ մը, այս վերջին նիւթին վրայ գրքոյկ մը հրատարակած է վերջերս Բարիզի մէջ։ Յիշեալ Տօքթէօրը ճիշդ տարի մը առաջ բժշկական Ակադեմիային ծանուցած էր ռատիոմին հանդարտեցնող մը ըլլալը։ Անկէ ի վեր իր դիտո-

դուժիւնները բազմապատկած է, որոնք կրրկնուած եւ հաստատուած են նաեւ Բրոֆ. Ռէյ-մօնէն, Սալբէդոիէն հիւանդանոցի նշանաւոր բժիշկէն:

Տարիէ թուղթի մէջ փաթեթուած եւ 240 ուրանի կարողութիւն ունեցող մէկ կըրամ ռատիոմ գործածած է Պարագաներուն համեմատ կիրարկումին տեւողութիւնը կը տարբերէր մէկ քանի վայրկեանէն մինչեւ մէկ ժամ, եւ կանոնաւոր ու անխաբաւ կերպով առաջ կը բերէր ցաւին անհետացումը. երբեմն անհետացումը վերջնական կ'ըլլար, երբեմն ալ անժամանակեայ. բայց ռատիոմի կրկնակի կիրարկումները անհետացումը վերջնական կ'ընէին: Հին եւ յամառ ջղա-ցաւեր այսպէսով աղէկցած են, անհարի յարձակումներն ալ երբեմն, բայց Մ. Տարիէ կ'աւելցնէ ո՛չ միշտ: Ամէնէն աւելի հետաքրքրական ու շահեկան պարագան հետեւեալն է, որ կը վերաբերի իր մէկ ընկերակցին. աս ալ զիտուն մըն է որ աչքի ամենացաւագին յօդացաւէ մը կը նեղուէր՝ որուն համար ամէն գեղ ու դարման ըրած էր անօգուտ. երբ Տարիէ անոր առաջարկեց ռատիոմը, այս վերջինին առաջին շարժումը անոր քիթին խնդալ եղաւ եւ մերժում: Սակայն և այնպէս տառնջուող բժիշկը քիչ վերջը ինքը եկաւ խնդրելու, առաջին կիրարկումէ մը վերջ սփոփում մը դիտած ըլլալով. այդ բուժումը շարունակեց մինչեւ կատարեալ առողջութիւնը:

Իբրեւ ակնարոյթ, Տարիէ գլխաւորաբար հիւանդ աչքերու վրայ գործողութիւն կատարած է. իր ռատիոմի աղը հիւանդին կոպերուն, ճակտին կամ քունքին վրայ, մէկ խօսքով հիւանդին ուղեղին շատ մօտը դնելով, ասով հանդերձ մինչև հիմա ո՛չ մէկ կնճռոտութիւն դիտած է. իր կողմէն, Բրոֆ. Ռէյմօն ռատիոմը կիրառելած է ավաքսիքներու մարմինն այն տեղին վրայ, զոր անոնք ցոյց կուտային իրեն կեղրոնը ցաւագին երեւոյթին ճառագայթումին եւ քանի մը վայրկեան վերջը այդ երեւոյթները անհետացած են: «Պարտիմ ըսել, կը խոս-

տովանի, որ ձեռք բերուած արդիւնքները մեզ քիչ մը վարձացուցին, ցաւագին երեւոյթները հմայքի պէս անհետացած ըլլալով հիւանդներուն վրայէն:

«Արդարեւ բացարձակապէս նման խոտովակներ գործածեցինք, մէկը ռոլորովին պարապ, միւսը ռատիոմի աղով լեցուն:

«Ամէն անգամ որ մեր հիւանդներուն վիճակին մէջ բարելաւում մը կ'ընդնշմարուէր, ռատիոմ պարունակող խողովակին գործածութիւնէն վերջնէն էր: Երբեք որ եւ է բարելաւում չնշմարեցինք երբ առանց հիւանդին գիտցնելու ռատիոմ պարունակող խողովակին տեղ պարապ խողովակը կը գործածէինք:

Ահաւասիկ ուրեմն թելադրութիւնով բուժումի ենթադրութիւնը մէկ կողմ դրուած, Տօթ. Տարիէ ալ այդ տկասկ ազդեցու. թեան մը դէմ պէտք եղած զգուշութիւնը ձեռք առած էր: Հետեւաբար հաստատուած թելադրութիւնը ռատիոմը ցաւ կոչուած ըլլալ կը թուի թէ ռատիոմը ցաւ կոչուած տարրին վրայ տեսակարար ազդեցութիւն մը ի գործ կը դնէ եւ այս բանը բաւական պիտի ըլլար, եթէ երբեք ուրիշ բուժիչ յատկութիւն ալ ունեցած չըլլար, ռատիոմին նշանաւոր տեղ մը տալու համար բարերար մարմիններու շարքին մէջ: Մնաց որ ուռեցքներու վրայ անոր ունեցած նպաստաւոր ազդեցութեան վկայութիւնները չափազանց շատ են որպէս զի այս բանին մէջ սահմանափակուի անոր դերը բժշկութեան մէջ: Ռատիոմը տակաւին երկար ատեն իր վրայ խօսեցնել պիտի տայ:

Ռոֆ. ԷՄԻԼ ԵՌԻՆԿ

Տիպիւն 201Ա Բարիզի ազգային մասնաշաղարանին նուիրած է ամուսին ձեռագիրները, որոնք ցուցադրուած են, Կալըռի Մազարինի մէջ: Այդ ձեռագիրներուն ամբողջութիւնը կը կազմեն 90 հատորներ, եւ 60 ձեռագիրներ, ինչպէս նաեւ հեղինակին ձեռագիր սրբադրութիւնը կրող փորձեր:

ԲԻԻԹ. ՍԻՆՈԳԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բիւթանական նահանգային հոգեւոր Սինոդը, քանի մը տարիներ, գովելի մտածումով մը, իր արձանագրութիւնները տպելով ուրոյն տետրակներով հրատարակեց: Տարակոյս չկայ թէ այս տեսակ ձեռնարկ մը մէկէ աւելի օգտակարութիւնը ունի, որով հանրութիւնը պաշտօնապէս կը տեղեկանայ Սինոդին գործերուն: Փափաքելի է որ այդ վաղեմի օգտաշատ սովորութիւնը այսուհետեւ ալ գործադրուի:

Իմացած եմ թէ յիշեալ Սինոդին բոլոր հին ձեռագիր արձանագրութիւնները կորսուած են, սակայն բարեբաղդաբար, կը գտնուին անոր գէթ մէկ քանի տարիներու տպուած վաւերական արձանագրութիւնները շատերու քով: Բարեկամ մը կ'ըսէ թէ «Բիւթ. վերջին նահանգային ժողովին առթիւ հին տոմարներու ո՛ւր գտնուիլը չէր գիտցուած եւ մասնաւոր յանձնախումբի մը յանձնուած էր անոնց հետքը փնտռելու գործը»: Գուցէ կ'արելի չըլլայ Սինոդին նիստերէն ու մանց, ինչպէս նաեւ երբեմնի Օժանդակ եւ ապա Գործադիր ժողովներուն վաղեմի արձանագրութիւնները գտնել, որոնք տպուած չէին. բայց ցորչափ Սինոդին արձանագրութիւններէն մաս մը շատերու քով տպուած կը գտնուի, դէթ ասոնք չեն կրնար «չգոյ տոմար» կոչուիլ, այնպէս չէ՞. վասն զի Սինոդին համար դժուար չէ անոնցմէ գտնել եւ ունենալ:

Թերեւս շատերու եւ մասնաւոր Սինոդին համար շահեկանութենէ զուրկ չպիտի ըլլայ զիտնալ թէ այդ տպուած վաւերական արձանագրութիւններէն ժամանակին ինչպէս շատերու, նոյնպէս ինձ ալ տրուած էր, որոնցմէ այսօր քովս պատրաստ կը գտնուին հետեւեալները:

1870ին Պարտիզակ գումարուած Սինոդին է. նիստին արձանագրութիւնները՝ 8 էջերէ բաղկացեալ:

1871ին Ռոտոսթօ գումարուած Սինոդին է. նիստին արձանագրութիւնները 10 էջերէ բաղկացեալ:

1872ին Ատաբազար գումարուած Սինոդին է. նիստին արձանագրութիւնները՝ 10 էջերէ բաղկացեալ:

1873ին Պրուսա գումարուած Սինոդին է. նիստին արձանագրութիւնները 12 էջերէ բաղկացեալ:

1874ին, 1880ին եւ 1881ին Կ. Պոլիս գումարուած Սինոդին ԺԱ. ԺԴ. եւ ԺԵ. նիստերուն արձանագրութիւնները 17 եւ 55+ԺԵ. եւ 127 էջերէ բաղկացեալ:

(Քովս ունիմ նաեւ Կեդր. հոգեւոր Սինոդի 1884ին է. նիստին 67 էջերէ բաղկացեալ նոյնպէս տպուած արձանագրութիւն մը):

Արդ. խոնարհաբար կը թելադրեմ Բիւթ. նահանգային հոգեւոր Սինոդը եւ անոր Գործ. ժողովը որ եթէ անկարելի եղած է ձեռագիր արձանագրութիւնները գտնել, այն ատեն տպուած արձանագրութիւններէն մէյ. մէկ օրինակ հաւաքելով զգուշութեամբ պահեն Սինոդի զիւանատան մէջ: Կը կրկնեմ նաեւ վերի թելադրութիւնս, որ այսուհետեւ ալ Սինոդը հաճի իր արձանագրութիւնները տպել տալ—նոյն ատեն խիստ լաւ զգուշութեամբ պահել բոլոր ձեռագիր արձանագրութիւնները—եւ անոնցմէ իւրաքանչիւր եկեղեցիի ղրկել, որով թէ եկեղեցիները կը տեղեկանան Սինոդին գործերուն, եւ թէ անոնց ձեռագիրները եթէ կորսուին,—ինչ որ երբեք ներելի չկրնար ըլլալ—դէթ տպուած օրինակները կը գտնուի շատերու քով:

ՄԻՀՐԱՆ

ՏՈՔԹ. ՅՈՎՍ. Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մանչեռու Թեմամին — 5 Դին ՂԴ.:

Կես-Թեկական Խօսակցութիւններ— Դին 5 ՂԴ. Կեդրոնատեղի՝ Պալենց Դրատուն, Կ. Պոլիս

ՓՇՐԱՆՔՆԵՐ

(ԶԱՐԼՍ ՏԻՔԸՆՍԻ ԳՈՐԾԵՐԵՆ)

ԲՆՈՒԹԻԻՆԸ ԿԸ ԺՊՏԻ՝ Ո՛Վ ԴՊԷ ԹԱԽԾԱԼԻԳ ԵԼ ԽՈԹՈՂԱԴԷՄ ՄԱՐԴԻԿ, ՈՐ ՄԿՏՆՋԵՆԱԿԱՆ ԿՆՃԻՈՒՎ ՄԸ ԿԸ ՆԿԱՏԷՔ ԴԷՄՔԸ ԱՆՀՈՆ ԲԱՐԵՍԻՐՈՒԹԵԱՆ, ԿԱՐԴԱՅԷՔ ՅԱԼԻՍԵՆԱԿԱՆ ԳԻՐՔԻՆ ՄԷՂ, ՈՐ ՃԵՐ ԱՌՋԵԼ ԲԱՅ Է, ԴԱՍԸ ՊՈՐ ԿԸ ՍՈՐՎԵՅՆԷ ԱՆ, ԱՆՈՐ ՆԿԱՐՆԵՐԸ ՄՈՒԹ ԵԼ ՄԻՍՈՐ ԵՐԱՆԳՆԵՐՈՎ ՀԵՆ, ԱՅԼ ՀՈՂՀՈՂՈՆ ՈՒ ԱԿԵՐԸ, ԱՆՈՐ ԳԵՂԳԵՂՆԵՐԸ, ԲԱՅԻ ԵՐՔ ԴՊԷ ՎԱՆՈՆՔ ԿԸ ԽՂԴԷՔ, ԿԱՌԱՅՆԵՐ ՈՒ ՈՂԵՐ ՀԵՆ, ԱՅԼ ԳԵՂՈՆՆԵՐ ԵԼ ՂՈՒԱՐԹ ԳԱՆԳԻԼՆՆԵՐ, ՄՈՒԿ ԸՂԷՔ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ՍԻԼՔԻՆ ՄԷՂ ԲԱՐՃՐԱՅՈՂ ԲԻՐԱՐՈՐ ՃԱՅՆԵՐԸ ԵԼ ՄԵՍԷՔ ԹԷ ԿՐՆԱՔ ԱՆՈՆԳ ՄԷՂ ՃԵՐԻՆԻՆ ԱԿԵՍ ՄԽՐԱԳԻՆ ՄԸ ԳՄԱՆԵԼ, ՅԻՂԵՅԷՔ յյԱԽ ԵԼ ԲԵՐԿՐԱՆՔԻ ՂԳԱՅՈՒՄԸ ՈՐ ԱՄԷՆ ԱՌՈՒԼ Կ՛ԱՐԹՆՆԱՅ ՄԱՐԴԻԿՈՒԹԵԱՆ ՍՐՄԻՆ ՄԷՂ ԱՐԵՒՈՆ ՃԱՃԱՆՀԱՓԱՅԼ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՆ ՀԵՍ, ԵԼ ՔԻՂ ՄԸ ԽԱՍԱՌՈՒԹԻՆ ՍՈՐՎԵՅԷ ՄԻՆՀԵԼ ԽՍԿ ԱՆԱԽՈՆԵՐԷՆ՝ ԵՐԸ ԻՐԵՆԳ ՍԻՐՄԵՐԸ ԿԸ ԲԱՐՃՐԱՅՈՂՆԵՆ, ԻՐԵՆՔ ԱԼ ՀԵՆ ԳԻՄԵՐ ԹԷ ԻՆՀՈՒ, ՂՈՒԱՐԹՈՒԹԵԱՄԸ ԵԼ ԵՐԱՆՈՒԹԵԱՄԸ:

ՄԱՅՐԱԿԱՆ ՀՊԱՐՏՈՒԹԻՆ, ՀԱՐԱՐՈՒԹԻՆԸ ԵՐԹԸ ՄԱՀԱՅՈՒ ԱՆԳԵՐԷՆ ՄԷԿՆ Է, ԲԱՅ ԱՅԱԿԵՍ ՀԷ ՄՈՐ ՄԸ ԻՐ ԳԱԼԱԿՆԵՐՈՆ ՀԱՄԱՐ ՂԳԱՅԱԾ ԿԱՐԱՐՈՒԹԻՆԸ, ՎԱՍՆ ԳԻ ԱՆԻԿԱ ԲԱՂԱԴՐՈՒԹԻՆԸ Է ԵՐԿՈՒ ԱԼԱԳ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԻՆՆԵՐՈՒ, ԿԱԼԱՄՔԻ ԵԼ յյԱԽ:

ՅՈՒՍ, ՅՈՅԸ ԵՐԿԻՆՔԻ ԱՐԱԳԵԼՆ Է ԱՅԱՅԱՐՈՂ ՄԱՀԿԱՆԱՅՈՆՆԵՐՈՆ, ԵԹԵՐԱՅԻՆ ՆՈՐԸ ԴՅՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱԿԵՍ ԱՄԷՆ ՄԵՂ ԿԸ ԹԱՓԱՆԳԷ, ԹԷ ԲԱՐԻԻՆ ԵԼ ԹԷ ՀԱՐԻՆ, ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԱՓԻ ՄԻԵՂԵՐԱԿԱՆ Է, ԵԼ ԱԽԱԷ ՄԸ ԱԼԵԼԻ ՄԱՐԱՓԻՈՒԿԻ:

ԱՐՅՈՒՆՔՆԵՐ, ԵՐԿԻՆՔ ԳԻՄԵՆ ԹԷ ԵՐՔԷ ԱՄԱՌՈՒ ՀՈՆԻՆՔ ԱՅՐ ԱՐՅՈՆՔՆԵՐՈՆ ՀԱՄԱՐ ԱՄՋՆԱԼՈՒ, ՎԱՍՆ ԳԻ ԱՆՈՆՔ ԱՆՃՐԵԼԻ ԿԱԹԻՆԵՐ ԵՆ, ՈՐՈՆՔ ԱՅՐ ԿԱՐԾՐ ՍԻՐՄԵՐԸ

ԱՄԱՌՈՂ ԿՈՐԵՅՆՈՂ ՓԻՂԻՆ ՎՐԱՅ ԿԸ ՄԵՂԱՆ: ԸՆՏԱՆԻՔ: ԹԷԵԼ ԸՆՄԱՆԻՔ՝ ԱՆՈՆ ՄԸ, ԲԱՌ ՄԸՆ Է, ԱԼԱՅՆ ԳՈՐԱՐՈՐ ԲԱՌ ՄԸՆ Է, ԱԼԵԼԻ ԳՈՐԱՐՈՐ՝ ՔԱՆ ՂՈՐ ԱՐՄԱՍԱՆԱԾ ԵՆ ԱՄԱՐԴԻԿ ԿԱՄ ՈՂԻՆԵՐԸ ԱՄԱՌՄԱՐԱՆԱԾ ԱՄԼԵՆԱՀՂՈՐ ԹՈՎՀՈՒԹԵԱՄԸ:

ԶՐՈՅՑ, ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԳՐՈՅՐ ԹԱԼԱՄԱՐՈՂ ՔԱՐԻՆ ԱԿԵՍ ՀԷ, ԱՅԼ ՀԱՄ ՄԸ ՄԱՄՈՒԼ ԿԸ ԺՈՂՎԷ ՀՈՍ ՀՈՆ ԹԱՓԱՌԱԾ ՄԻՂՈՅԻՆ:

ԵՐԱԶՆԵՐ, ԵՐԱԶՆԵՐԸ ԲԱՆԱՍՄԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ԵԼ ԱՌԱՍԱԿԵԼԻ ՀՈՂՀՈՂՈՆ ԱՐԱՐԱԾՆԵՐՆ ԵՆ, ՈՐՈՆՔ ԵՐԿԻՐ ՎՐԱՅ ԳԻՂԵՐԸ ԿԸ ՂՐՈՍՆՈՆ, ԵԼ ԿԸ ՀԱՅԻՆ ԵՐՔ ԿԸ ՃԱԳԻ ԱՐԵՒՈՆ ԱՌԱՂԻՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹԸ, ՈՐ ԿԸ ԼՈՒՍԱՐՈՐԷ ԽՈԹՈՂԱԴԷՄ ՀՈՂԸ ՈՒ ԴԱԺԱՆ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՆԸ:

ՆԵՐՔԻՆ, ԽՆԴՈՒՔ: ԵՐՔ ՄԱՐԴ ՄԸ ՆԵՐՔՆԱԿԵՍ ԿԸ ՄԱՌԱՍԿԻ՝ ՎՈՒՆԱԳԱՐՈՐ Է ԻՐԵՆ, ԲԱՅԵ ԵՐՔ ՆԵՐՔՆԱԿԵՍ ԿԸ ԽՆԴԱՅ՝ ՈՐԻՂՆԵՐՈՆ Ո՛ ԵԼ Է ՕԳՈՒՄ ՀՈՆԻ:

ՍՈՒԳ: ՍՈՒԳԸ ԱՄԵՆԱՍԿԱՂ ՀԱԳՈՒՍՄՆ Է ՂՈՐ ԿՐՆԱՆ ՀԱԶՆԻԼ ՄԱՀԿԱՆԱՅՈՆՆԵՐԸ, ՈՂ ՄԻԱՅՆ ԿԸ ԳՐԱՄԱՀԱՐԷ ԱՆ ԱՅՆ ԿՈՐԾՔԵՐԸ, ՂՈՐԱ ԿԸ ՀԱՄԱԿԷ ԻՐ ՄԷՂ, ԱՅԼ ՆԱԵԼ ԻՐ ԱԳՂԵՅՈՒԹԻՆԸ ԿԸ ՄԱՐԱԾԷ ՂԵՐՄ ԲԱՐԵԿԱՄԻՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ ԵԼ ԿԸ ԱՌԱԵՅՆԷ ԱՆՈՆԳ ԲԱՐԵԱՅԱԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ԱՂՆՈՒԹԵԱՆ ԱՂՐԻՐՆԵՐԸ, ԵԼ ԿԸ ԹԱՐՀԱՄԵՅՆԷ ԽԱՍԱՌՈՒՄ ԲՈՂՈՐ ԿՈՂՈՆՆԵՐԸ, ԵԼ ՈՂԻՆՀ ԿԸ ԹՈՂՈՒ, ԲԱՅԵ ՄԻԱՅՆ ԱՅՐԿ ՈՒ ՎՈՒԱԾ ՍՐՄԵՐ, ՇԱՄ ՔԻՂԵՐ ԿԱՆ ՈՐ ԿՈՐԱՆԵՅՆԵՐՈՎ ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԸ ԿԱՄ ԱԳՂԱԿԱՆ ՄԸ, ԻՐԵՆԳ ԿԵԱՆՔԻՆ ՄԻԱԿ յյԱՐ, ԱՌԱՄԿԱՄԱԿԵՍ ՂԳԱՅԱԾ ՀՐԼԱՆ ԱԵԼ ՂԳԵՍՄԻՆ ԱՅԱ ԽԱՅԹԻՂ ՈՒ ԱՌԱՆԱՅԻՆ ԱՂԴԵՅՈՒԹԻՆԸ:

(ՀԱՄԱԿԵՅ)

ԵԼԻԶ

Շ Ա Ր Թ ՈՒ Ա Ն Ն Օ Թ Ե Ր

Նիկոմիդիայէն կը գրեն մեզ. —

Ամսոյս 5ին, գաւառական ժողովի այս տարուան առաջին նիստը գումարուեցաւ, և ժողովին կանոնադրութեանը համեմատ, (տեղական եկեղեցիներու ձեռնադրուած հովիւներ յաջորդաբար մէյմէկ տարի կը նախագահեն), 1905 տարին նախագահ ընտրուեցաւ Վեր. Յովսէփ Ճեճիգեան և քարտուղար՝ Պատ. Ս. Մանուկեան: Այս առթիւ նուիրակներ եկած էին Ատաբաղարէն՝ եկեղեցիին հովիւը եւ Ղազարոս էֆ. Ձէթէճեան. Պարտիզակէն՝ տեղին քարոզիչը, Յարութիւն էֆ. Քիւրքճեան, տեղիս եկեղեցիին կողմէ երէցը եւ կարապետ էֆ. Պօտուրեան, ինչպէս նաև միսիոնար Վերապատ. Հ. Ալէն և Ազգապետ կարապետ էֆ. Գոնտան: Նաև իրր պատուոյ անդամ եկած էին Սարաուղանի (*) քարոզիչ Պատ. Բաւլոս Բաւլիտիս եւ Օվաճրքի հայ բողոքականներու ուսուցիչ Յովհ. Աղասեան: Գաւառիս եկեղեցական խնդիրներուն մասին խորհրդակցելով կարգադրութիւններ եղան:

Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանին խընամակալներէն (որոնք չորս տարին անգամ մը կ'ընտրուին) երեքին շրջանը լրացած ըլլալով, կրկին գաղտնի քուէով ընտրութեան ձեռնարկուեցաւ, եւ ընտրուեցան հետեւեալները. — Միսիոնարներու կողմէ՝ Վեր. Հ. Ալէն, ընթացաւարտներու կողմէ՝ Նրուանդ էֆ. Մարտիկեան և տեղիս եկեղեցիին կողմէ՝ Վեր. Փ. Իսքէնտէրեան, որոնք այս տարուան սկսեալ մինչև չորս տարի պիտի հսկեն դպրոցին այլ և այլ գործառնութեանց եւ անոր յառաջդիմութեանը:

Կիրակի օր, առտուան պաշտամունքին առաջնորդեց Պատ. Ս. Մանուկեան՝ նիւթ ունենալով. «ականջներ ունիք և չէք լսեր» ընաբանը, որուն վրայ ազդու քարոզ մը խօսելով պարզեց թէ, մարդիկ իրենք իսկ կ'ըլլան պատճառ մեղքի մէջ մխրճուելու, որով իրենց հոգեւոր ականջները լսլացած

(*) Ատաբաղարէն մէկ ժամ հեռաւորութեամբ յոյն գիւղ մը:

ըլլալով՝ երբ աշխարհի նեղութիւնները գիրենք կը պաշարեն, չեն կրնար լսել Աստուածային այն քաղցր ձայնը՝ որ իրենց վիտերուն մէջ մխիթարիչ ըլլալով՝ պիտի ամփէր գիրենք: Քարոզէն վերջը հաղորդութեան խորհուրդ կատարուեցաւ՝ առաջնորդութեամբ Վեր. Հ. Ալէնի եւ Վեր. Փ. Իսքէնտէրեանի:

Տեղիս Ե. Քրիստ. Ընկերակցութիւնն ալ այս առթիւ հրաւիրած էր Պատ. Բաւլիտիսը իր աղօթաժողովին առաջնորդելու: Պատ. Բաւլիտիս թուրքերէն լեզուով խօսեցաւ հոգեւոր արթնութեան վրայ, եւ շատ եռանդուն կերպով յորդորեց ներկայ երիտասարդները՝ որ աւելի պինդ փարում մը ցոյց տան Տէրոջը գործին՝ իրենց բոլոր ոյժովը Անոր գործին յառաջացմանը աշխատելով:

Կիրակի գիշեր ալ մասնաւոր պաշտամունք մը կատարուեցաւ, որուն մէջ յաջորդաբար խօսեցան Վեր. Յովսէփ Ճեճիգեան, Վեր. Հ. Ալէն եւ Պատ. Բաւլիտիս, որոնք կ'ընդմիջուէին երգիչ խումբի մը կողմէ երգուող հոգեւոր երգերով: Նոյն ատեն Մարգուանի միսիոնարական կալանին կողմէ եկած նամակ մը կը հրաւիրէր տեղիս հովիւը եւ ժողովուրդը, «բայէս զի մասնակցին այն ընդհանուր աղօթքներուն՝ որոնք բովանդակ աշխարհի կրթական հաստատութիւններուն զարգացմանը համար կ'ըլլան: Վեր. Իսքէնտէրեան ալ թուրքերէն լեզուով աղօթեց աշխարհիս բոլոր դպրոցներուն համար:

Երկուշաբթի գիշեր, նախապէս եղած ծանուցումի մը համաձայն, Վեր. Յովսէփ Ճեճիգեան շահեկան բանախօսութիւն մը ըրաւ «մտքին գործերուն» վրայ, ուր բացատրեց թէ մարդուս միտքը ինչպէս առանց իրեն գիտակցութեան կը կատարէ այնպիսի գերեր, որոնց բնաւ տեղեակ չէր, եւ թէ ինչպէս շատ անգամ մարդիկ կը ջանան բարոյական գործի մը և չեն յաջողիր, սակայն իրենց հանդարտ մէկ վայրկեանին

յանկարծ կը փայլատակէ մտքին մէջ այն խորհուրդը՝ որ նախապէս այնչափ յոգնեցուցած էր զիրենք առանց որ և է արդիւնքի։ Այս հոգեբանական բանասխօսութեամբ բացատրութիւններ տալով մտքին զանազան մասերուն վրայ, պաշտօնը վերջացաւ փառաբանութեան երգով մը։

Նիկոմիդիա ՀՐԱՆՏ ՄՈՄՃԵԱՆ

×

Տիկին Սիրանոյշ, ծանօթ իր բեմական կեանքովը, այս տարի կը բոլորէ իր բեմական գործունէութեան երեսնամեակը։ Տիկին Սիրանոյշ բաւական տարիներէ ի վեր հեռացած է Պոլսէն, սակայն իր պարբերական այցելութիւններով մեր նոր սերունդին ալ անծանօթ դէմք մը չէ։ Տփղիսի մէջ գրտնուող իր բարեկամները, որոնք մօտէն ճանչցած են իր բեմական կարողութիւնը և կը յարգեն զինքը, որոշեր են իր Երեսնամեայ Յորհելեանը կատարել առաջիկայ ապրիլ 5ին Տփղիսի մէջ եւ այդ նպատակով շնորհաւորագիրները եւ նուէրները ստանալու համար կազմեր են Յանձնաժողով մը, որուն նախագահն է Տիկին Մարիամ Թումանեան։ Ուղերձներու բովանդակութիւնը հաստատուելու համար նախնական իշխանութեան կը ներկայացունեն եւ այդ պատճառով մինչեւ մարտ 15 պիտի ընդունուին։

×

Եղեսիոյ մէջ 2—3 տարիէ ի վեր Կոյր Աղջկանց դպրոց մը գոյութիւն ունի։ Այս անգամ նոյն դպրոցը իր արհեստական վարժութեանց կարգին մէջ ներմուծած է գորգաշինութեան ճիւղն ալ։ Տեղին ամերիկեան միօրոնարութեան կողմէ՝ ի տես դրուած է այս օրերս այն գորգը, զոր առաջին անգամ ըլլալով բանած են դպրոցին բախտաղուրդ եւ աչազուրկ հայ սանուհիները։ Աղջիկները դպրոցին մէջ իրենց կրթական աշխատութիւնները շարունակելով հանդերձ, միւս կողմէ սլարբերական աշխատութեամբ երեք ամսուան մէջ բանած լրացուցած են նոյն գորգը, որ կը բաղկանայ հինգ—սեւ, ճեր-

մակ, կապոյտ, կարմիր ու նարնջագոյն— երանգներէ։ Այս գորգին շինութեան առթիւ մասնաւոր ցուցակի մը մէջ իրենց նըւէրները արձանագրեր են բարեսէր անձեր՝ ուրկէ գոյացած գումարը պիտի յատկանայ Կոյրերու դպրոցին ու գորգը նուէր պիտի զրկուի Պաղէլ՝ Տոքթ. Գրիսթի, որ քանի մը տարի անխոնջ անձնութեամբ տեղին Գերմանական Դարմանատան մէջ ծառայած է, անխորի կերպով օգտակար հանդիսանալով բազմաթիւ աղքատիկ հիւանդներու, եւ կնոջը անողոք հիւանդութեանը պատճառով միայն ժամանակ մը առաջ աւամայ մեկնած է քաղաքէն։

×

Երուսաղէմի Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքը եւ միաբանութիւնը ուրոյն հեռագիրներով հաղորդած էին Ս. Պատրիարքին թէ, պաշտօնանկ Տ. Ղեւոնդ՝ Վր. իրեն եղած հրամանին համեմատ փոխանակ անմիջապէս մեկնելու Երուսաղէմէն, պատրուակներ կը հնարէ իր մեկնումը յետաձգելու եւ իրեն համամիտ մէկ քանի վարդապետներով զժուարութիւններ հանելու կ'աշխատի եւ տուամարները յանձնել չուզեր։ Ս. Պատրիարքը Տ. Գրիգորիս արքայի հետ խորհրդակցելով, որոշեց հեռագիրներ հաղորդել պատկանեալ իշխանութեան, որպէս զի յիշեալը անմիջապէս զուրս հանուի վանքէն։

×

Ազգ. Հիւանդանոցի հասոյթ մը ըլլալու համար լուցկիի տուփեր ծախ' լու առաջարկութիւն մը ըրած է Շիրիկեան էֆ., որ Հիւանդանոցին սիկագոի թուղթերը ծախելու մենաշնորհը ունի արդէն։ Հոգաբարձութիւնը հարկ դատած է որ, այս առաջարկը քննէ եւ կարծիք յայտնէ նախ եւ առաջ կալուածներու յանձնաժողովը, որ պաշտօն ունի միանգամայն Հիւանդանոցի հասոյթի բոլոր աղբիւրներուն վրայ խորհրդակցելու եւ անոնց առաւելութեան համար միջոցներ գտնելու։ Յանձնաժողովը պիտի քննէ եղբիւր թէ սիկագոի թուղթէն ի՞նչ հասոյթ գոյացած է մինչեւ հիմա, ի՞նչ եղած են նուազութեան

պատճառները և աւելի արդիւնաւորելու ինչ միջոցներ կրնան գտնուիլ: Ասկէ վերջը պէտք եղածը պիտի կարգադրուի այս լուցկիներու մենաշնորհին համար, որուն մասին հանգուցեալ Չայեան էֆ.ի առժամեայ խնամակալութեան օրով ծրագիր մը ներկայացուած և խորհրդակցութիւններ ալ եղած են: Հարկաւ անոնք ալ նկատողութեան պիտի առնուին այս միջոցին:

×

Ռուսահայ եկեղեցական կալուածներու խնդրին համար էջմիածնի Ս. Կաթողիկոսին կողմէ խնդրագրով մը Բեդերսպուրկ ղըրկուած պատգամաւորութիւնը, որուն ղըրկսն է Պեսարապիոյ Առաջնորդ Տ. Ներսէս Արք. Խիւտավէրտեան, թէպէտ հրահանգ ունէր նոյն պաշտօնագիրը մասուցանելու ներքին գործոց նախարար Սվիադօբօլք Միրսքի իշխանին, բայց Ռուսիոյ մայրաքաղաքը ժամանելուն, նախարարը փոխուած գտեր է, եւ անոր յաջորդին Մ. Պուլիկինի յանձնելու համար հեռագրով արտօնութիւն խնդրեր է Կաթողիկոսէն, որ արտօններ է նոր նախարարը խնդրագիրը մատուցեր է Նիքօլա Բ. Կայսեր: Ս. Կաթողիկոսը կ'աղաչէ որ եկեղեցական կալուածները Եկեղեցիին վերադարձուին, և իրեւ առաջին քայլ մը, կը խնդրէ ձեռնհաս Յանձնաժողովի մը կազմութիւնը, որ խնդրին ամէն կողմերը քննելու իշխանութիւնը ունենայ, եւ յանձն կ'առնէ իր կողմէ ամէն զիւրութիւն տալ այդ տեսակ մարմնի մը քննութիւններուն: Կայսրը, ընդունելով Ս. Կաթողիկոսին խնդիրքը, հրամայեր է որ Քինիչ Յանձնաժողով մը կազմուի, որ նորէն ուսումնասիրէ խնդրին ամբողջութիւնը: Այս Յանձնաժողովը Փետր. 4ին գործի պիտի սկսէր: Բեդերսպուրկի լըրագիրները կը հաստատեն վաւերականութիւնը այս լուրին:

Պ Ա Տ Ե Ր Ա Ջ Մ Ը

ԶԵՆԵ ՄԾԶԱԳԵՊԸ

ԱՄԲՈՂԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԴԻՐ

ՔՆՆԻՉ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ

Հըլի միջադէպին քննիչ յանձնաժողովը, չարած, կէսօրէն վերջը, ժամը 3¹/₂ին գումարուեցաւ վերջին անգամ ըլլալով, եւ կարողացուցաւ վերջնական տեղեկագիրը, որուն եզրակացութիւնը կը հրատարակենք իր չահեկանութեանը համար: Ահա՛ այդ տեղեկագրին ընդարձակ մէկ ամփոփումը՝ իր էական գիծերուն մէջ.---

Տեղեկագիրը կը սկսի այն պարագայէն թէ Քամչադխա փոխադրանաւը ճամբան աւրուած ըլլալով ետ մնացած էր, եւ հետեւապէս անուղղակի պատճառ մը եղած էր դէպքին: Քամչադխա հրամանատարը Հոկտ. 21ի իրիկունը ծանոյց ծովակալ Բոթտեսդվենսքի թէ, ամէն կողմէ յարձակում կրեց թորփիլանաւերէ, Բոթտեսդվենսքի կարծելով թէ ինք ալ կարելի է որ յարձակում կրէ, կէս գիշերը մէկ ժամ անցած հրաման տրուաւ կրկնապատկել զգուշութիւնը, եւ թորփիլանաւերու յարձակման պատրաստ գրտնուիլ: Յանձնաժողովին անդամներուն մեծամասնութիւնը պատերազմի ատենուան համար արտասովոր բան մը չտեսաւ ուս ծովակալին այդ հրամանին մէջ. ընդհակառակը, հաստատեց թէ այդ տեսակ պարագաներու մէջ ծովակալ Բոթտեսդվենսքի շատ իրաւունք ունէր իրար անցնելու եւ ուս կառավարութեան գործակալներէն ընդունած տեղեկութիւններուն ճշմարտութիւնը փորձելու: Տեղեկագիրը ուս նաւարածին եւ ձկնորսանաւերուն միջեւ տեղի ունեցած ընդհարումը նկարագրելէն ետքը կ'ըսէ.---Անգլիացի վկաներուն միաբերան յայտարարութիւններէն կը տեսնուի որ, բոլոր ձկնորսանաւերն ալ կանոնաւորապէս նշաններ տուած են հրթիռներով: Կանաչ հրթիռը, որ Սուվարօֆի կասկածին տեղի

տուած էր, ձկնորսանաւերուն տորմիդին մէջ հեռաւորութեան չափը ցուցնելու գործածուած նշան էր: Այդ միջոցին Սուլայօօֆ իր աջ կողմէն 18-20 պարանաչափ հեռու տեսաւ նաւ մը, որ կասկածելի թուեցաւ, որովհետեւ առանց լոյսի կ'ընթանար եւ կը թուէր թէ Սուլայօօֆի վրայ կը քալէր: Այդ նաւը ելեկտրական ցոլարձակով լուսաւորելէ ետքը, Սուլայօօֆի մարդիկը կարծեցին թէ, մեծ թորփիլանաւ մըն էր իրենց տեսածը: Այս ենթադրութեան վրայ ծովակալ Րոժտեսդվենսքի հրաման տուաւ կրակ ընել անծանօթ նաւին վրայ: Յանձնաժողովին անդամներուն մեծամասնութիւնը ծովակալ Րոժտեսդվենսքի կը վերագրէ այս գործողութեան եւ իր հետեւանքներուն պատասխանատուութիւնը: Սուլայօօֆ կրակը սկսելէն անմիջապէս ետքը, փոքր նաւ մը տեսաւ իր առջեւ, եւ ճանչցաւ անոր ձկնորսանաւ ըլլալը: Ասոր վրայ ծովակալ Րոժտեսդվենսքի անմիջապէս նշան ըրաւ ռուս նաւերուն՝ կրակ չընել ձկնորսանաւերուն վրայ: Սուլայօօֆ միեւնոյն ատեն իր ձախակողմէն ալ կրակ ընել սկսած էր կասկածելի երեւցող նաւի մը վրայ, այնպէս որ երկու կողմէն ալ կրակ կ'ընէր: Կըրակը տեւեց 10-12 վայրկեան եւ ծանր վընասներ պատճառեց ձկնորսանաւերուն: Միւս կողմէ Օրօքս յաժաւորակն ալ քանիցս ուժաւորեց եղած էր: Յանձնաժողովին անդամներուն մեծամասնութիւնը ռուս մարտանաւերուն բացած կրակին նպատակը ցուցնող որոշ փաստերու պակասութիւնը կը հաստատէ, բայց անդամներուն ամէնքն ալ միաձայնութեամբ կը յաւելուն թէ, ձկնորսանաւերը երբեք թշնամական արարքի մը մէջ գտնուած չեն: Սակայն յանձնաժողովին անդամներուն մեծամասնութիւնը այն կարծիքէն է թէ, ո՛չ ձկնորսանաւերուն մէջ եւ ո՛չ ալ դէպքը տեղի ունեցած տեղին վրայ որ եւ է թորփիլանաւ կար, եւ հետեւապէս Րոժտեսդվենսքի իրաւունք չունէր կրակ ընելու: Ռուս պատուիրակը պատճառ մը չի գտներ այնպէս կարծելու, եւ ընդհակառակը կ'ըսէ թէ, կասկածելի չողենաւեր

թշնամական նպատակով ռուս նաւաբաժնին մօտենալ փորձելուն համար էր որ Ռուսերը կրակ ըրին անոնց վրայ: Յանձնաժողովին մեծամասնութիւնը կը կարծէ որ, եթէ ռուս պատուիրակին համոզումը հիմնաւոր ըլլար իսկ, նաւուն աջակողմէն եղած թնդանօթաճգութիւնը պէտք եղածէն աւելի երկար տեւած է: Յանձնաժողովին անդամները միաձայնութեամբ կ'ընդունին սակայն թէ, Րոժտեսդվենսքի դէպքին սկիզբէն ինչեւ վերջը անձամբ կարելին ի գործ դրած էր արգիլելու համար ձկնորսանաւերու վրայ կրակ ընելը, անոնց ինչ ըլլալը ճանչցուելէ ետքը: Յանձնաժողովին անդամները միաձայնութեամբ կը ճանչնան թէ թնդանօթաճգութեան վերջանալէն ետք իսկ վտանգաւոր անստուգութիւն մը ըլլալուն համար է որ Ծովակալ Րոժտեսդվենսքի առանց կենալու շարունակած էր իր ճամբան: Բայց յանձնաժողովին անդամներուն մեծամասնութիւնը ցաւ կը յայտնէ որ, ծովակալը Բատը Բալէէն անցած ատեն անհոգ գտնուելով լուր տուած չէր ծովային մօտակայ իշխանութեանց թէ, ձկնորսանաւերու տորմիդը օգնութեան պէտք ունէր: Յանձնաժողովը ի վերջոյ կը յայտարարէ թէ, այս վճիռով երբեք չեն ազարտիր Ծովակալ Րոժտեսդվենսքիի եւ իր նաւաբաժնին մարդոց զինւորական կարողութիւնն եւ մարդասիրական զգացումները:

Ստորագր.

ՍՅԱՌԻՆ, ՅՈՒՌԵՒԷ, ՏԻԻՊԱՍՈՎ

ԼԵՈՒՍ ՊԱՍՏԵՒ, ՉԱՐԼՍ ԶԵՆՐԻ ՏԵՅՎԻՍ

Հոս կը վերջանայ ամփոփումը այս տեղեկագրին, որ գոհացուցիչ կերպով կը փակէ Հիւսիսային Ծովու միջադէպը, որ պահ մը այնքան սպառնալից հանգամանք ստացաւ: Եւ սակայն քննիչ յանձնաժողովին անդամները չեն ուզած խորհրդակցիլ առկանքի խնդրին մասին, որ մօտ ատենէն բանակցութեան առարկայ պիտի ըլլայ ուղղակի Ռուսիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ:

ՃԱՐՈՆՅԻՆԵՐԸ ԿԸ ՌՄԲԱԿՈԾԵՆ

ՄՈՒՔՏԵՆԸ

ԶՕՐ. ՆՕԿԻ ՌՌԻՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ

ԿՌՆԱԿԸ ԱՆՑԱԾ

Զինական աղբիւրէ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ ընդհանուր կռիւ մը սկսած է ամբողջ ճակատին վրայ, մասնաւորապէս Ճաբոնցիներու աջ թեւին վրայ ուր Զօր. Քուրոբաթին կը սպառնայ ռուսական բանակին կռնակին: Ճաբոնցիները ռմբակոծեցին Մուքտէնը:

* Փետր. 26ին Ճաբոնցիները երեք թեւերով առաջ քալեցին դէպի Կուչուլինի կիրճը, ուր բուռն կռիւ մը սկսելու վրայ է: Ճաբոնցիները շատ մեծ ուժեր ունին: Կեդրոնէն ուժգին թնդանօթած զուլթեան ձայններ կ'ըստին:

* Զօր. Քուրոբաթին կը հեռագրէ. — Փետր. 26ին թշնամին շարունակեց իր յարձակողական շարժումը Սինհոչէնկ գտնուող մեր ջոկատին դէմ, եւ փորձեց երկու կողերէն զարնել զայն: Ճաբոնցիները յառաջացան մեր ջոկատին ձախ կողը զարնելով, բայց մեր զօրքերը յաջողեցան ետ մղել անոնց բոլոր յարձակումները: Գնդ. Կորսքի ծանրապէս վիրաւորուեցաւ:

* Երկու բանակներուն կողերուն վրայ կռիւը կը շարունակուի: Ծայրագոյն արեւելեան թեւին վրայ Ճաբոնցիները գրաւեցին Ռուսերուն արտաքին դիրքերը, եւ հիմա կը սպառնան անոնց պաշտպանողական զըլխաւոր դիրքին: Կը կարծուի թէ Զօր. Նօկին է որ այդ կողմը գործող ճաբոնական զօրքերուն կը հրամայէ, Բորթ Արթիւրի թնդանօթներով: Ամբողջ օրը անարկու մըրրիկ մը կը տիրէ:

* Նոր կռիւներ սկսան Մանչուրիոյ մէջ: Զօր. Քուրոբաթին կը հեռագրէ թէ ճաբոնական մեծ ոյժեր Փետր. 25ին, յանկարծ յարձակողական սկսան եւ արիւնալից կռիւէ մը վերջ գրաւեցին Զինչէնչէնկը, որ հաղորդակցութեան շատ կարեւոր դիրք մըն էր:

Ռուսերը մեծ կորուստներ ունեցան: Զօր. Քուրոբաթին իր տեղեկագիրներուն մէջ կը գովէ ռուս զօրքերուն քաջութիւնը: Ռուսերը երեք կողմէ պաշարուած են ճաբոնական գերազանց ուժերէ: Կռիւը դեռ կը շարունակուի: Ճաբոնցիները կը սպառնան ռուսերու կեդրոնին, Երեք օրէ ի վեր ձիւնի բուռն փոթորիկ կը տիրէ:

* Ռուսերը կրակի սուլին Շին-Սին-Մաւրտօն եւ քաջուեցան դէպի արեւելք:

* Մուքտէնէն կը հեռագրեն թէ Ռուսերու ձախ կողին վրայ շարունակ կռիւ տեղի կ'ունենայ երկու բանակներու միջեւ:

* Զօր. Նօկիի բանակը իր բոլոր թնդանօթներով եւ պաշարման խոշոր թնդանօթներով Դիլինկի մօտ հասաւ, Ռուսերու բանակին ետին, ռուսական ձախ բազուկը պաշարելէ ետքը: Ճաբոնական յաղթանակներուն արդիւնքը այն եղաւ որ, Ռուսերու արեւելեան դիրքերը եւ ամբողջեանց զըլխաւոր բանալիները վտանգուեցան: Ճաբոնցիները կը սպառնան կտրել Ռուսերու նահանջի գիծը, մեծ ճակատամարտի պահուն:

* Ռուսական Դ. Նաւարաթինը, որ կը բաղկանայ 2 առաջնակարգ զրահաւորէ, 6 յածանաւէ, թորփիլանաւերէ եւ բազմաթիւ փոխադրանաւերէ, պիտի սկսի սպառազինուիլ Քրոնշտատի մէջ: Դեռ չէ որոշուած թէ երբ ճամբայ պիտի ելլէ:

* Ճաբոնական մեծ ուժերը յաջողեցան Դալինկի վերին երկու կիրճերէն անցնիլ, եւ հիմա կը քալեն Սին Ցին-Դինի վրայ:

Տե՛ր եւ Տնօրե՛ն

Հ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

Տպագ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Պապը Ալի հասսէսի Իգսամ լրագրին դեմ թիւ 38

Ակոսի հիւանդութեան որ եւ է տեսակը՝ ցաւ մըն է՝ որուն դիմագրել անհնար է, և որ մարդուս կեանքը կը դառնայցնէ: Ու անոր դարմանումին տեսակներն ալ՝ կը վերաբերին արուեստի մը՝ որ ամէնէն փափուկներէն է արուեստներուն: Ու եւ ատամնաբոյժ՝ ատամնաբոյժ է: Բայց ամէն ատամնաբոյժ չի կրնար զոհացուցիչ կերպով կատարել ակոսի դարմանում: Պէտք է ներքին չիմել ատամնաբոյժի մը՝ ու վստահութիւններնչած ըլլայ ամէն կերպով:

Ա. Բ. Ս. Մ. Գ. Ա. Բ. Ա. Գ. Ա. Շ.

Ա. Տ. Ա. Մ. Ն. Ա. Բ. Ո. Յ. Ժ.

Հաստատուած կարողութիւն մը ձեռք բերած է այս մասին:

Կատարեալ դարմանում ամէն տեսակ ակոսաներու: Ամենաւոր յաջողութիւն արեւստական ակոսաներու զետեղման, բնականին անթերի զեղեցիկութեամբը: Տարինելէ ի վեր ձեռք բերած իր յաջողութիւնը եւ յաճախորդներու կողմէ գաած ընդունելութիւնը՝ Լազոյն երախտաւորութիւններն են՝ որ ակոսի կողմէ ու եւ նեղուող՝ դիմէ Արմ. Բ. Մ. Գ. Ա. Շ. րազաշի՝ վստահ թէ՛ յուսացածէն աւելի զո՛ւ պիտի մնայ:

Կը գտնուի ամէն առտու կանուխ Սկիւնար Խճափէ՝ իր բնակարանը. եւ ալ իր 5էն մինչեւ 11, Պոլիս Պահճէ Գաբու, Պին-Պիր Չէշիտի դիմացը: (1-30)

Թ. Է. յ. մի գ ն է Բ

Ա.Ռ.Ա.ՆՅ Ա.Ն.Գ.Ա.Մ ՄԸ ԱՅՅԵԼԵԼՈՒ

Կ. ԵՍՎԻՐՈՒՆԵԼՆԵՐ 3. ԻՍԼԱՄԱԲԵԼՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Կ. Պոլիս, Ճէլալ Պէյ Խանի տակ, քիւ 10

Ո Ւ Ր Պ Ի Տ Ի Գ Տ Ն Է Ք

Կերով եւ զարգարուն տուփերով

Եւ անհամեմատ աման զիմով

ԱՄՆԵԱՃՈՒ ՄԹԵՐԻ ՄԸ

Հնդկաստանի, Ճաւայի, Սէյլանի, Չինաստանի

Թ Է Յ Ե Ր Ո Ւ

Եւ մանաւանդ մասնաւորապէս ներածուած **Ծաղկաւանդ**

ԳԱԽԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՄԵՐ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԸ ՓՆՏՈՒՅԵԼԻ

Թէ՛ Յ ծախողներու քով ոլոր